

תשובה

משמחת הנישואין

של

שמואל והינדא שיחיו

דייטש

יום הבהיר ט"ו אלול, ה'תשע"ה

כפר חב"ד

הקדמה

ברגשי גיל ושמחה לרגל נישואי צאצאינו החתן הרב שמואל שיחי' דייטש עם הכלה המהוללה הינדא לבית מנדלסון אנו שמחים להגיש בפניכם 'תשורה' הכוללת פרק ממסכת חיי המרתקים של סב החתן הרה"ח ר' שלום מענדל קלמנסון. הפרק הנבחר כולל את תקופת נישואיו והתקופה הסמוכה בה שימש כשוחט במדינת אירלנד על פי הוראת כ"ק אדמו"ר הריי"צ. בפרק זמן זה נסתלק הרבי הריי"צ ועל כס הנשיאות עלה חתנו כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו.

ר' שלום מענדל ששימש כנציגם של רבותינו נשיאנו וכאיש הקשר שלהם בשנים שקדמו לזה בפרט בעת היותו בעיר פראג בשליחותו של הרבי הריי"צ – המשיך באחריות נעלית זו ושימש כאיש הקשר גם בשנים הבאות מצידו של הרבי נשיא דורינו שהמשיך להשתמש בו כצינור עבור כלל אנ"ש בהעברת הוראותיו ובקשותיו בשאר תחנות חיי – אירלנד, פריז ואובערוויליע. בפרק מרתק זה נחשפים הברכות שקיבל לרגל נישואיו, גיבוש קבוצת השוחטים שנסעו לאירלנד, תגובת אנ"ש להסתלקות הרבי הריי"צ, סקירת המכתבים שנשלחו מאת הרבי וגיסו הרש"ג בשנה הראשונה, והוראותיו ועידודיו של הרבי לאחר עלותו על כס הנשיאות, לקבוצת השוחטים.

פרק זה הוא אחד מני רבות מתוך הספר שעומד לצאת בעז"ה בקרוב אודות חיי ופועלו של הרב שלום מענדל קלמנסון, שנערך ונכתב על ידי גיס החתן הרב שלום דובער שיחי' פרידלנד.

הספר שעומד לראות אור מחולק לב' חלקים. חלק הראשון מוקדש לנושא יציאת אנ"ש מרוסיה בשנים תש"ו-תש"ז. כאמור שימש הרב קלמנסון כאיש הקשר בין אנ"ש לגופים האחראיים כגון ה'לשכה', מזכירות הרבי, וכמובן עם הרבי הריי"צ בעצמו. ר' שלום מענדל שהיה דייקן ומסודר להפליא הקפיד לשמור על כל מכתב, פיסת ניר, מידע ומסמך שעבר דרכו באותה התקופה. דרך ארכיונו העשיר נסקרת תקופת היציאה לפרטיה, הכולל את מסכת טילטוליו מאז יציאתו מרוסיה עד להגיעו למדינת צרפת, מערך העסקנות החבדי"ת בפעולות ההצלה בתוך רוסיה ומחוצה לה, שמות היוצאים, התאריכים המדוייקים של היציאות ומנין היוצאים, המצב הכספי הקשה המלווה בבקשות חוזרות ונשנות למשלוחי אמצעים, המאסרים בתקופת היציאה, פעילותו הנמרצת של הרבי הריי"צ לשחרור האסירים עד לשחרורם בפועל, המאסרים שלאחר תום היציאה, פעילותו של הרש"ג אודות נסיונות יציאה נוספים, חליפת המכתבים עם העסקנים שלא הצליחו

לצאת והאינפורמציה אודות ידידיהם האסירים, נסיונות יציאה שלא הצליחו, שהיית אנ"ש במחנות העקורים והעברתם לצרפת, ועוד פרטים מרתקים רבים סביב העיסוק ביציאת אנ"ש. חלק גדול מן הדברים רואה אור לראשונה, ביניהם קיימות פרשיות שכלל לא היו מוכרות עד היום, ודרכם ניתן להעמיד שמועות רבות על דיוקם. כמו כן יוקדש פרק לזכרונותיה המרתקים של זוגתו הרבנית בתי שתחי' קלמנסון.

החלק השני עוסק בפעילותו של ר' שלום מענדל במדינת צרפת בעידודו ובליוי הוראותיו הקדושות של הרבי. גולת הכותרת בפעילותו היתה הקמת קהילת שניאור בעיר מוסד שאבי החתן הרב מנחם מענדל מרדכי דייטש שיחי' 'שניאור' בעיר, מוסד שאבי החתן הרב מנחם מענדל מרדכי דייטש שיחי' עמד בראשו על פי הוראת הרבי והרחיבו ושכללו תחת ניהולו. חלק זה כולל גם את תיאור נידודיהם של החסידים בתקופה הראשונה באירלנד ובמקומות שונים בצרפת עד להגעתם לאובערוויליע, הוראות הרבי אודות 'להפצת המעיינות' בצרפת ודבריו הנוקבים שנמסרו לאנ"ש דרכו, מסכת יחידויות ומענות שזכו להם ר' שלום מענדל וזוגתו הרבנית בתיה קלמנסון שתחי', פעילותו הענפה בתחום השחיטה והמילה, כמו גם בעניי עסקנותו הציבורית והפרטית.

כאות הוקרה להשתתפותכם בחגיגת נישואי צאצאינו אנו מעניקים לכם תדפיס מפרק מתוך הספר הנ"ל כמזכרת נצח ומברכים את בני הזוג שיבנו בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה היא תורת החסידות, ויקויים בהם ברכת הרבי הריי"צ לזקינו של החתן "ליום חגיגת כלולתם, הנני בזה לברכם בברכת מז"ט, מז"ט יתן השי"ת שתהי' החתונה בשעה טובה ומוצלחת ויסתדרו בסדר חיים טובים ומאושרים בפרנסה טובה בהרחבה בקביעות עתים לתורה והנהגה בדרכי החסידות והחסידים". וכל הברכות והכוחות שהעניק הרבי יומשכו להם, ועוד והוא העיקר שנזכה תיכף ומיד 'זעהן זיך מיטן רבי'ן דא למטה מעשרה טפחים'.

ברגשי כבוד והוקרה

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה

הרב מנחם מענדל וזוגתו שיחיו דייטש   הרב יעקב וזוגתו מנדלסון

יום הבהיר ט"ו אלול, ה'תשע"ה

כפר חב"ד, ארץ הקודש

פרק א' א

בקשרי השידוכין

מלחמת העולם השנייה הביאה לתהפוכות רבות בפרט בקרב העולם היהודי שהושמד בחלקו, אחת מהמאוראות הבולטות באותה התקופה בקרב חסידי חב"ד היתה השחרור מ'בית הכלא' הסובייטי הענק לעבר מדינות הרווחה. אנ"ש ניצל את האישורים שקיבלו נתיני פולין לשוב לארצם ובדרכים שונות ומגוונות השיגו וזייפו מסמכים המלמדים על היותם נתיני פולין ובכך יצא חלק הארי של אנ"ש ממדינות ברית המועצות לעבר מחנות העקורים בגרמניה ואוסטריה. לאחר זמן קצר המשיכו רובם לצרפת, ומשם התיישבו במקומות שונים ומאלה נפצה הארץ החבדי"ת.

היציאה מרוסיה וההגעה לפריז הביאה מזור לנפשות אנ"ש, והתבטאה בדרכים שונות, בין היתר אף בעניי השידוכין - בשנים שבין מלחמת העולם השנייה עד היציאה מברית המועצות התמעטו הנישואין בקרב אנ"ש, בדוגמת גלות מצרים שהביא חשש להקמת בית יהודי שיטיל על בני הזוג אחריות כבדה ויעמידם בסכנת הגזרות, אף כאן עסקו רוב התמימים בהשרדות ובטשטוש עקבותיהם, לא היה שהות ומנוחת הדעת מספקת לחשוב אודות בניית בית מישראל. היו נישואין, אך לא בקצב הרגיל, רבים העדיפו להמתין ולראות כיצד יפלו הדברים ולהיכן יתגלגלו בקרוב.

לאחר יציאתם מרוסיה הסובייטית הפחדים נעלמו, האוירה נעשתה משוחררת וצעירי אנ"ש והוריהם החלו לחשוב על בניית ביתם בעידוד מתמיד מצד הרבי ריי"צ. כך החלו השידוכין לצוץ בקצב מהיר. בקרב אנ"ש שזה עתה באו לצרפת נחוגו סעודות חתונה לעיתים תכופות - עשרות זוגות חדשים נוספו על קהילת אנ"ש בשנות תש"ח-תש"ט.

ר' שלום מענדל שכבר קיבל מהרבי ריי"צ מספר ברכות אודות מציאת זיווג הנכון, הגיע לצרפת לאחר הגעתם של רוב משפחות אנ"ש וזמן קצר אחר הגירתו לצרפת קיבל הוראה מהרבי לנסוע עם צוות השוחטים לאירלנד, שם שוב יתנתק מאזור משפחות אנ"ש. בזמן שהותו הקצרה בצרפת עד ליציאתו לאירלנד נכנס בקשרי השידוכין עם העלמה 'בתיה', ביתו של השוחט החסידי ר' עוזיאל חזנוב.

בעזרה"ת למזל-טוב שנת תהי' שנה טובה לפ"ק
 עיר ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים
 קול ששון קול חתן
 קול שמהה וקול כלה
 למזל-טוב

הננו מתכבדים בזה לבקש את כבודכם לבוא ולהשתתף בשמחתנו
 ביום כלולת בתנו המהוללה

הכלה הכתולה המהוללה החתן הגעלה

מרת רחל לאה תהי' עב"ד מר' אלחנן נ"י
 בת ר' יוסף יהודה נ"י בן הרה"ח ר' שמואל מגיל

שתקיים איה' למוז' בשמוצ' ביום ה' ערב בשעה התשעת
 ח' ניסן שנת תשי"ט (7 Avril 1949) בעיר סעווער סמוך לפאריז
 28, Rue des Bruyères SEVRES (S. O)

ברגשי כבוד
 יוסף יהודה ורעייתו אימא העניא חן

ידישע דרוקעריי: טובי ונתנו מייסלים & נאראיון 4 PARIS 27, Rue des Rois

ב"ה
 קול ששון קול חתן
 למזל-טוב
 וקול שמהה וקול כלה

הנני מתכבדת לחזו' את כבודכם לבוא ולהשתתף ביסמחתי
 יום כלולת בתי

מרת רבקה תה'

עם ב"ג החתן הרב שלום שורפין נ"י

שתהי' איה' בשמ"מ. ביום א' פרשת יתרו. י"ד שבט תש"ט
 (13 פעברואר 1949)

בשעה 7 בערב, כבית הרב שניאורסון.

רח' דיואי 10

10, Rue Dieu, PARIS - Xe Métro : République

בר"כ מוסי' גורפינקל

.. יידישע דרוקעריי געלבארד, 20 רי פערדינאנד דיוואל — פאריז

בעזרה"ת למזל-טוב שנת תהי' שנה טובה לפ"ק
 עיר ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים
 קול ששון קול חתן
 קול שמהה וקול כלה
 למזל-טוב

הננו מתכבדים בזה לבקש את כבודכם לבוא ולהשתתף בשמחתנו
 ביום כלולת בתנו המהוללה

הכלה מרת יהודית תהי'

עב"ד החתן התמים הגעלה מר' אברהם שוי' ליסאהן נ"י

בן הרה"ח ורה"ח מור"ד שמואל צבי ז"ל מווערהגעפראווסק

שתהי' איה' למוז' בשמוצ' ביום ה' ערב בשעה השמינית כג' אדר
 (24 Mars 1949) בעיר ברינוא סמוך לפאריז

באולם ישיבת "תומכי תמימים"

2, Av. du Petit Chateau BRUNOY (S. et O.)

ברגשי כבוד

שלבה היים ורעייתו בליומא קעסעלמאן

ידישע דרוקעריי: טובי ונתנו מייסלים & נאראיון 4 PARIS 27, Rue des Rois

מרת בתיה התגוררה עם הוריה בארמון שהשתייך למר 'איפל' מתכננו של 'מגדל איפל' בפרוור השוכן בפאתי פריז - "סעווער". בארמון זה שהושג בעקבות פעולותיו וקשריו המסועפים של ר' בנימין גורודעצקי הצטופפו משפחות רבות מאנ"ש.

במקום נפתח סניף של 'בית רבקה' שם למדה עם חברותיה, ולשם הגיעו אליה הצעות השידוכין.

"בין הצעות השידוכים שהגיעו להורי - מספרת מרת קלמנסון - הציעו לנו בחור הגון ומוצלח, ממשפחה עשירה בארצות הברית. בקיצור; כל מה שרק פליט יכל לחלום לעצמו, גם משפחה מבוססת, גם כסף, גם אישורי הגירה ל'ארצות הברית'. החסרון היה אשר בני משפחתם לא נמנו על חסידי חב"ד, אלא על המשפחות הליטאיות וזה התבטא בכמה פרטים שחורקים לחסיד חב"ד כגון גילוח הזקן וכיוצא בזה.

הרגילות היתה באותו הזמן כי ההורים הם אלו שעסקו וקבעו בעניני השידוכין, אני סמכתי עליהם ב'קבלת עול' שידאגו לטוב ביותר עבורי. הם היו נתונים בדילמה קשה - בעקבות עצות מידידים שהסבירו להם כיצד כל בני המשפחה יוכל להרוויח משידוך זה, לא רק בכסף, אלא הוויזות הנכספות לארצות הברית יאפשרו לכולם להגר בתור איחוד משפחות לגור בשכונתו של הרבי ולממש את החלום הרחוק לפגוש את הרבי, ועוד כהנה, היוו בפירוש טענות כבדות משקל. אך מאידך סוף סוף לא מדובר בחסיד חב"ד.

בינתיים עלתה ההצעה כי כדאי שאפגש לפחות פעם אחת על מנת לתהות על קנקנו. בתוך ה'דין ודברים' פנה אלי גיסי ר' אברהם אהרון רובאשקין והבהיר לי בנחרצות כי האושר הרוחני והמשך החיים בתור מקושרים בלב ונפש לרבותינו נשיאינו והקמת בית חסידי לפי רוחו של הרבי עובר על כל השיקולים המפתים, אין כאן מקום לשיקול כלל. 'אם לא תנשאי ל'חסידישער בחור' הדבר עלול להזיק אף לקשר העתידי עמנו!' סיים.

אני שהשתכנעתי מדבריו, הבהרתי להוריי שהנני חפצה ב'חסידישע לעבן' ולא אכפת לי מהתנאים הגשמיים. המה קיבלו את רצוני בחפץ לב. בסך הכל הם חשבו לטובתי. וכך כשהגיע ההצעה אודות התמים שלום מענדל קלמנסון שהתפרסם בקרב אנ"ש בחריצותו, ועסקנותו, קפצו על המציאה.

קודם פגישתינו התכוננתי לפגוש בבחור מסודר מבחינה כלכלית, בעל לבוש

אינטלגנטי כיאה לתפקידו הציבורי. זהו הרושם שהשאיר עלינו בפוגשו את קבוצתינו בנידודים שבין הגבולות בעת היציאה כנציגו של הרבי הריי"צ בעיר פראג. לפועל מצאתי בפגישה בחור שאינו נופל במאומה מאחיו התמימים; בגדיו נקיים אך פשוטים מאוד, חלקם אף מעידים על צורך דחוף לתיקון, לא הבנתי מדוע הופעתו השתנתה.

בין הדברים, כשהגנבתי לו את השאלה, ענה לי בתמימות: בפראג גם כן הייתי לבוש כפי שאת רואה אותי כעת, ורק במפגש עם הפליטים דאגתי להראות טוב יותר, היות ואבי היה ביניכם רצייתי להעניק לו מעט שמחה ונחת אחר טלטולי הדרך, שיראה את בנו שהוא במצב מסודר, אזי שאלתי מידידי בגדים חדשים לזמן קצר. מצידי שמחתי על ההצעה והסכמתי לשידוך. אך כשסיפרתי לו שלמדתי איזה זמן בבית הספר המקומי בסמרקנד, הוא היה קצת מסופק. למרות שהבהרתי לו כי לא נכחתי בשבתות ובחגים, ונזהרתי בכל עניני היהדות אף על קוצו של יו"ד, עצם העובדה שלא התנגדתי בכל תוקף שלא להניח את רגליי בבית הספר הממשלתי גרם לו איזה חשש.

את חששו זה שטח בפני אדמו"ר הריי"צ, בהדגישו כי לאידך ניכר עליה שדעותיה והשקפתה מונעים לגמרי מ'חסידישע הנחות'. הרבי בתשובתו הסיר את כל החששות:

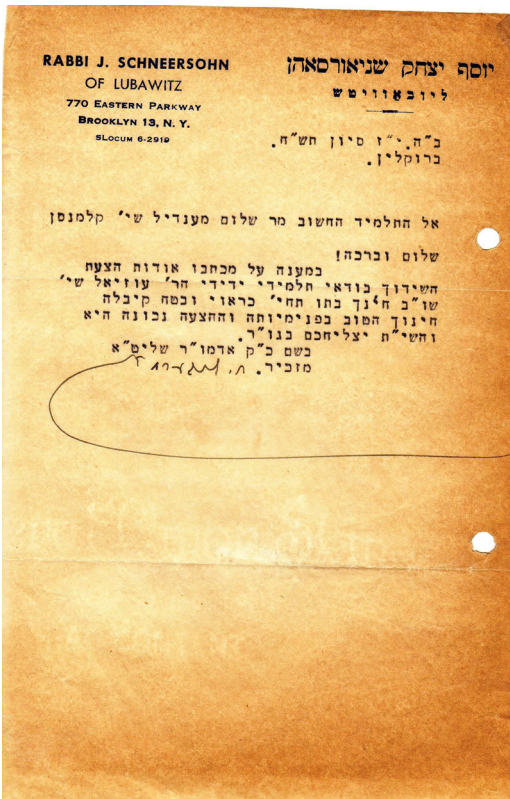
ב"ה, י"ז סיון תש"ח.

ברוקלין.

אל התלמיד החשוב
מר שלום מענדיל שי'
קלמנסן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו
אודות הצעת השידוך,
בודאי תלמידי ידידי

הר' עוזיאל שי' שו"ב חינוך ביתו תחי' כראוי ובטח קיבלה חינוך הטוב בפנימיותה וההצעה נכונה היא והשי"ת יצליחכם בגו"ר.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר. ח. ליבערמאן.

"כשראה כי הרבי עצמו מעיד עליי ש"קיבלה חינוך הטוב בפנימיותה" פגו אצלו כל הספיקות", מסיימת הרבנית קלמנסון.

לימים היה ר' שלום מענדל אומר באירוניה: 'איך שבן אדם לא מדייק להעריך ולדעת את ערך עצמו ואילו את השני הוא בודק בדקדוק - אני חששתי שמא היא לא תהיה בדרגה נעלית כל כך, ובפועל, הלוואי שאני אגיע לדרגותיה ולרמתה ביראת שמים ומסירות לעניני היהדות, שהם יוצאים מגדר הרגיל. על עצמי הייתי צריך לדקדק אם אני ראוי לה, ולא להיפך.

זמן קצר לאחר מכן החליטו לשמחת כל הצדדים לסגור את השידוך. כמובן שלחו את הבשורה לרבי שנתן את ברכתו:

ב"ה, ט' אלול תש"ח.

ברוקלין.

אל התלמיד החשוב מר שלום מענדיל שי'

שלום וברכה !

במענה על כתבו מיום ו' לחד"ז [לחודש זה] המודיע מקשוה"ת [מקשורי התנאים] שלו עם ב"ג [בת גילון] מרת בתי' תחי' הנני מברכם בברכת מז"ט [מזל טוב] יתן השי"ת שיהי' בגדא טבא ותהי' החתונה בשעה טובה ומוצלחת ויצליח בעבודת הזביחה ויסתדרו בסדר טוב בגשמיות וברוחניות.

המברכם [הוספה בכי"ק:] בגשמיות וברוחניות. יוסף יצחק שניאורסון.

אביו ר' שניאור זלמן ששהה באותה העת במחנה הפליטים פוקינג שיגר לבנו הצעיר את רגשותיו על גבי גלויה של 'איחולי שנה טובה':

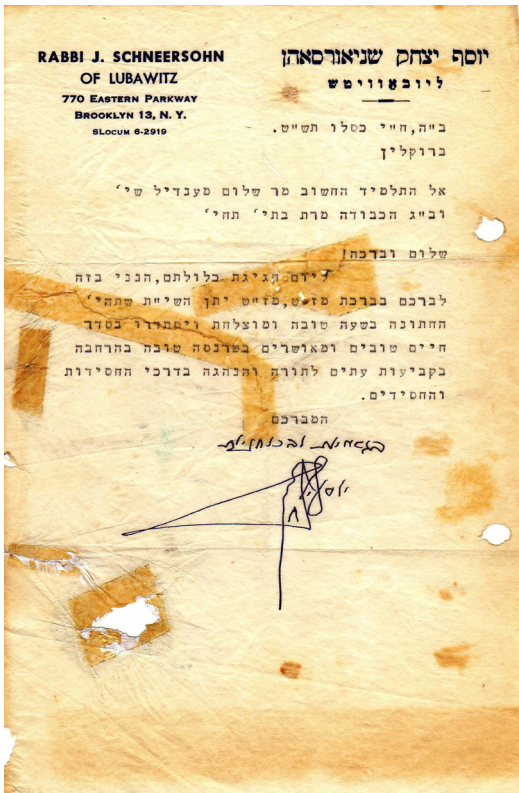
"בלב טוב ושמח, ובדמעות של שמחה הנני כותב השורות האלה,

מצד אחד שזכיתי להתבשר בשורה טובה כזאת, ומצד השני שלא אוכל

לעת עתה ליטול חלק בשמחה של מצוה רבה כזאת ביחד עם כל בני ביתי

שיחיו. אבל תקוותי חזקה ובטוח בחסדי השי"ת שבשמחת הנישואין נזכה כולנו יחד לשמחה ולשמח ביחד עם כל בני ביתי שיחי' ועם כל אנ"ש הקרובים והרחוקים, ויקויים בנו 'הזורעים בדמעה ברינה יקצורו' אכי"ר. ערב שבת קודש יבוא אי"ה ישראל שמעון [קלמנסון] ושבת ראש חודש אלול נשמח כולנו ביחד עם אנ"ש שבמחנינו אי"ה. בטח הודעת מזה לכ"ק אדמו"ר שליט"א, ולאמך שתי' ואחותך וגיסך שיחי', [אימו מנוחה עם אחותו פייגא ובעלה ר' בערקע חן שהו עדיין ברוסיה] כי זה יהי' להם למשיב נפש...".

תזכורת על חגיגת קישורי התנאים שלו אנו מוצאים במילים ספורות בדו"ח ששלח המשפיע ר' שלמה חיים קסלמן לרבי ריי"צ, בפירוט חזרת המאמרים והשיחות שערך בקיבוצי אנ"ש, ובחיזוק התקשרותם לרבי דרך חיזוק ה'מעמד' ועריכת התוועדויות:

"ביום ה' הי' קישורי תנאים אצל הת' שלום מענדל קאלמענסאן בקיבוץ אחר [קיבוץ סעווער] ונסעתי גם-כן שמה, והמדובר הי' גם-כן [אודות חיזוק ענין ה'מעמד'] כו".

את הימים שבין ה'ווארט' לבין החתונה עשה כאמור באירלנד ושימש כאחד מצוות השוב"ים על פי הוראתו של הרבי הריי"צ. לקראת חתונתו ביום חמישי ליל כ"ב כסלו קיבל מכתב ברכה מהרבי:

ב"ה, ח"י כסלו תש"ט.

ברוקלין

אל התלמיד החשוב מר שלום מענדיל שי'

וב"ג הכבודה מרת בתי' תחי'

שלום וברכה !

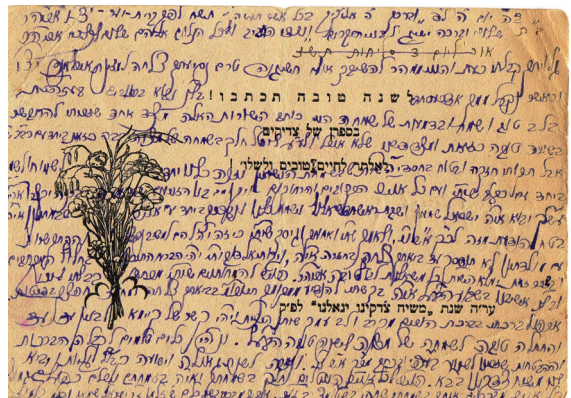
ליום חגיגת כלולתם, הנני בזה לברכם בכרכת מז"ט, מז"ט יתן השי"ת שתהיי' החתונה בשעה טובה ומוצלחת ויסתדרו בסדר חיים טובים ומאושרים בפרנסה טובה בהרחבה בקביעות עתים לתורה והנהגה בדרכי החסידות והחסידים.

המברכם [הוספה בכי"ק]: בגשמיות וברוחניות. יוסף יצחק.

ר' שלום מענדל כבחור צעיר ובן לשני הורים בריאים ייחל להשתתפותם בחתונתו, אלא שעקב נסיבות הזמן הבין כי יחוג את שמחתו בלעד. אימו עדיין היתה נעולה מאחורי שערי ברית המועצות, ואביו שעדיין שהה בפוקינג נכנס לרשימת הנוסעים לארץ ישראל והתכוון להצטרף למסע עם חבריו. היתה זו הקבוצה הגדולה שהיגרה מפוקינג לארץ הקודש, והמה היוו את המרכיב הראשון להתייסדות כפר חב"ד.

ר' שלום מענדל ביקש מאביו במכתב מרגש בו הוא משתפך בתחנונים לבוא ולהשתתף בחתונתו ולייצג אף את אימו, בפרט אחר שנות ריחוקו הרבות מבני משפחתו בהם התגלגל ממקום למקום בעידן לימודו בסניפי ישיבות תומכי תמימים במחתרות, תחת הממשל הקומוניסטי.

במכתב תשובתו מבהיר ר' שניאור זלמן כי לאור זאת אשר המה כמעט מוכנים לנסוע בקבוצה, מה גם שלא נקבע עדיין תאריך החתונה במדויק, יאלץ להמשיך בדרכו. בהמשך דבריו מיי"ג חשון תש"ט מחזקו בדברים:

"לו ידעתי בדיוק ההזמן המוגבל להנישואין שיהיה בשעה טובה ומוצלחת - אזרתי חלצי להשתדל ולכוון המועד המיועד וזמן הבהיר לשמוח ולשמח ביחד עם כל בני ביתנו שיחיו הקרובים והרחוקים עם כל אנ"ש שיחיו. כי לולא זאת 'מה יתרון לאדם בכל עמלו וכו'."

יודע אני בטוב ומרגיש בדידותך במשך הזמן אשר זכית להיות גולה במקום תורה, 'טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו' והזורעים בדמעה ברינה יקצורו, 'וטוב אחרית דבר מראשיתו'."

לפועל עד שנקבע התאריך במדוייק עשה כבר ר' שניאור זלמן קלמנסון את דרכו, עם רבים מאנ"ש, לעבר לארץ הקודש, שם השתכן בתל אביב. בסמוך לזמן הגעתו קיבל ר' שניאור זלמן מכתב ברכה מהרבי שנכתב בי' שבט תש"ט.

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, י' שבט תש"ט.

ידידי הנעלה והנכבד ר"ה אי"א מוהר"ר
שניאור זלמן שי' קאלמענסאן

שלום וברכה,

במענה על כתבו מכ"ה טבת העבר הניני לברכו ואת כל אנ"ש,
ד' עליהם יחיו, שבאו לאה"ק ת"ו בברכת ברוכים הבאים לטובה ולברכה
ויצרכט השי"ת כולכם יחד עם ב"ר יחיו בהסתדרות טובה בגשמיות וברוחניות
ומז"ט בעד התזונה תלמידי כנס מו"ה שלום מענדל שי' עב"ג מרת בתוי' תי'
להצלחה באריכות ימים ושנים והסתדרות טובה בגו"ר וימלא השי"ת משאלות
לכבו להצלחה לטובה ולברכה ככל הפרטים המבוארים במכתבו.

שמחתי לשמוע פ"ש משמחת לב מכי קודם של ידידי הרב עפשטיין
ושלוחי ידידי יקירי והביביר"ש פאלמער וידידי מר ברוינדא שי'.

השי"ת יעזור לכל הבאים באה"ק ת"ו וביחוד לידידינו אנ"ש
ד' עליהם יחיו בהסתדרות טובה בפדנטה בהרחבה ובקביעות עתים לתורה
ועבודה.

המברכו

בגשמיות וברוחניות
י. שניאורסאהן

לאחר שמברכו הרבי אודות הגעתו לארץ הקודש - מקדיש הרבי מספר שורות לברכה עבור חתונת בנו:

"ב"ה, י' שבט תש"ט.

ידידי הנעלה והנכבד ו"ח אי"א מוהר"ר שניאור זלמן שי' קאלמענסאן שלום וברכה.

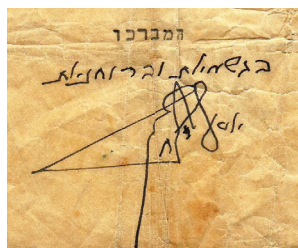
במענה על כתבו מכ"ה טבת העבר הנני לברכו ואת כל אנ"ש, ד' עליהם יחיו, שבאו לאה"ק ת"ו כברכת ברוכים הבאים לטובה ולברכה ויעזרכם השי"ת כולכם יחד עם ב"ב [בני ביתכם] יחיו בהסתדרות טובה בגשמיות וברוחניות, ומז"ט [ומזל-טוב] בעד חתונת תלמידי בנם מו"ה שלום מענדיל שי' עם ב"ג [בת גילון] מרת בתי' תי' להצלחה באריכות ימים ושנים והסתדרות טובה בגו"ר [בגשמיות וברוחניות] וימלא השי"ת משאלות לבבו לטובה ולברכה בכל הפרטים המבוארים במכתבו.

שמחתי לשמוע פ"ש משמחת לב מביקורם של ידידי הרב עפשטיין ושלוחי ידידי יקירי וחביבי ר"ש פאלמער וידידי מר ברוידא שי'.

השי"ת יעזור לכל הבאים באה"ק ת"ו וביחוד לידידינו אנ"ש ד' עליהם יחיו בהסתדרות טובה בפרנסה בהרחבה ובקביעות עיתים לתורה ועבודה.

המברכו [בכי"ק]: בגשמיות וברוחניות. יוסף יצחק.

א' מהדברים המעניינים במכתב כי הוא נכתב בי' שבט תש"ט, בדיוק שנה קודם

ההסתלקות, ובחתימת יד קודשו האות י' מהשם יצחק מודגשת באופן בולט כפי המסורת החסידית שהחל להדגיש זאת כשנה לפני ההסתלקות. יתכן כי זהו המכתב הראשון שכתב הרבי בו האות י' מודגשת בצורה כל כך ברורה.

בכ"ב כסלו תש"ט התקיימה חתונת בני הזוג

קלמנסון, כנהוג אז, בסגנון ולפי תנאי הפליטים. כאולם החתונה שימש חדר האוכל שבארמון 'סעווער' בו התקיים המוסד 'בית רבקה'. את הסעודה עצמה הכינה מרת הינדא חזנוב עם סיוע מחברותיה.

החתונה נחוגה אמנם ללא כל סממני החתונות שבימינו – על צלם ומוזיקה

לא חלמו, שלא לדבר על קישוטים ומלצרים; אך האוירה היתה שונה ומיוחדת, שמחה פנימית בניחוח של פעם. לסעודת החתונה באו ידידי המשפחה מהאכסניות השונות של הפליטים. משפיעי וראשי ישיבת ברינוא אף הם היו נוכחים, וכך סעודת החתונה התקיימה עד לשעות הבוקר, מתוך שמחה, התוועדות ואחוות חסידים.

"בכל מקרה לא היה לנו היכן להתאכסן ביום החתונה - מספרת מרת קלמנסון - במעונות הפליטים כל חדר שימש למשפחה, לא היתה פינה אחת פנויה. הצלחנו להשיג חדר באחד מהבתי מלון בפריז ששכן במרחק של כארבעים דקות הליכה מ'סעווער' אשר התפנה רק למחרת בערב שבת, כך אחר החתונה שנערכה משך כל שעות הלילה, ותפילת שחרית, צעדנו לכיוון המלון. לכל אחת מסעודות השבת צעדנו חזרה, עבור ה'שבת שבע ברכות'."

מכתבי ברכה

מכתבי ברכה רבים נשלחו אל בני הזוג קלמנסון לרגל נישואיו, ולדוגמה:

ידידו ר' משה ווינארסקי ששהה בפראג מברכו:

"מזל טוב! מזל טוב! מזל טוב! יהי רצון שיזכה לענות לכל חבריו ומיודעיו "מצא" [מצא אשה מצא טוב] כי לפי הידוע הנה בת תלמיד חכם, ובעל מעשה. והנני מביע את ברכתי לך אהובי מעומק הלב, כברכת הזקנים להוועד, ותבנה דור ישר הולך, טוב לשמים וטוב לבריות, ברוב נחת ותענוג ברוחניות וגשמיות אכי"ר."

מקיבוצי אנ"ש נשלחו ברכות בחרוזים שנכתבו באידיש, כל קיבוץ כתב איזה כמה משפטים אודות המקום בו נמצאים, המבטאים את טלטוליהם, ופיזורם. ולאידך את ריבוי החתונות שנתברכו בהם באותה העת כאשר הסיוטים שסבלו מהם בעבר ברוסיה הקומוניסטית, ובהיותם על אם הדרך, החלו חולפים מהם, ולזה מצרפים איחולי מזל טוב. יתכן כי איחולים אלו נשלחו בקביעות לחתני אותו הזמן:

קיבוץ סעוור - בעזאן

נעכטן אין סעווער, און היינט אין בעזאן.

אן עין הרע, א גוטער סעזאן.

קומט צו אונז אפטער, אין קיבוץ בעזאן.
דא וועט איר גוטעס, פיל קענען טאן.

קיבוץ פאנטאנע

פון פאנטאנע קיין ריבעשאט, זיינען מיר גיפארן.
עס האט אונז גארנישט ניט גישאט, אבער איינגער איז גיווארן.
מיר האבן ניט קיין שטאל, אויף אלע זאכן.
און להבדיל, ניט קיין אויף חתונות צו מאכן.
מיר וולען מוזן אין סעוור פארן.
און פירן אהין די יונגע פארן.
און אויב ניט דארט, איז אין בעזאן.
וועט מען מוזן אלעס צו טאן.

ברכה לחתן וכלה

נעכטן בא אונז און היינט איז בא אייך.
אלעס דאס זעלבע און אלעס איז גלייך.
וואס אונז האט איר גיוואונשן, ווינשן מיר אייך.
א גליקלעכער לעבן, זאל קומען אויף אייך.
[אתמול אצלינו, והיום אצליכם.
הכל דומה והכל שוה.
את שברכתם אותנו, מברכים אתכם.
חיים מאושרים, יבואו עליכם].

הכנה רוחנית מאת האח הגדול

לרגל חתונתו של האח הצעיר שלח האח המבוגר יותר ר' יקותיאל דוב מכתב הדרכה עסיסי לקראת החיים החדשים, והמצב החדש אליו אחיו התמים הולך להכנס - מכתב ספוג בתמימות ואורחות התמימים מאותה תקופה, וב'ראת שמים' האמיתית שנתברכו בה. במכתב שנכתב מעומק לב, האח מוצא חובה לנפשו להתריע מפני נפתולי החיים וההרגל הבהמי אשר אדם נשוי עלול להקלע אליו, בו עליו להזהר אפילו מענייני היתר. להלן חלק ממכתבו:

”ב”ה לאחי שלום מענדל נ”י, הנני יושב זמן ארוך והקולמוס בידי, ואינני יכול להתחיל לכתוב, שלא אהי’ בסוג ’מגיד דבריו גו’. . לא עשה כן’. . אבל מכל מקום יהי’ עוד דבר אחד שאינו כדאי, ואף על פי כן מעשים שבכל יום שנעשה, כידוע.

תדע לך שמה שנוהגים היתר בתאוות היתר אף על פי שהלכה פסוקה ”והתקדשתם והייתם קדושים” - הוא מצוות עשה של תורה, הוא רק על סמך ’רשעים מלאים חרטות’. אבל מי שאינו מתחרט לעולם כמ”ש בספר של בינונים פרק י”א [הרי הוא בגדר רשע גמור]. ורשע גמור בנוגע לפרט אחד, קרוב שהוא בכלל מומר לדבר אחד [לענין מצוות והתקדשתם והייתם קדושים].

ו כ מ ו
ששמעתי בשם
ר”פ פרענקעל
ע”ה שאמר
לא’ ”הער . . דו
ביסט משוקע
אין תאוות דו
טארסט ניט
קוילענען [שמע,
אתה שקוע
בתאוות, אסור
לך לשחוט]...”

ר’ שלום מענדל עם אחיו ר’ יקותיאל דוב בשנים מאוחרות יותר

בהמשך המכתב מוסיף אשר שמע מחסידים שיש להשמר כי הפסוק
’ודבק . . והיו . . א ח ד’ לא יהי’ מנגד ל’הוי’ א ח ד’...
ומסיים את המכתב בהזהרה: ”רחם על עצמך ועל שנותיך בתומכי
תמימים, כי אין חכם כבעל הנסיון, מי שמביא חכמתו אל הפועל, כידוע

בדא"ח. ובזכות זה ירחם השי"ת עליך ועלי בתוך כל אחינו שנתהלך לפניו ונהיה תמימים".

זהו ברכת והדרכת אח שמקירות לבו מכין באימה וביראה את אחיו לקראת חיים הקשורים לתפקיד האדם לעשות לה' דירה בתחתונים, שלא יסיח דעתו לרגע מי הוא ומאין בא, ומהו המותר והאסור.

ר' יקותיאל דוב ששהה בפריז שלח לאחיו החתן שהצטרף במצוות הרבי הריי"צ לקבוצת השוחטים באירלנד, גם העתקה מברכת הרבי הריי"צ לכלל החסידים בח"י אלול תש"ט:

"דער אויבערשטער זאהל העלפון עס זאל זיין א התעוררות פנימי, דער אויבערשטער זאהל העלפון עס זאהל זיין אני לרודי ורודי לי ורודי לי ואני לו עס זאהל זיין א שנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות".

לקראת יום נישואיהם העשירי בכ"ח כסלו תשי"ט שיגר הרבי לבני הזוג קלמנסון דברי ברכה מיוחדים לרגל יום שמחתם זה:

"בקשר לתקופת השנה של חתונתם. הנה יהי רצון שלאריכות ימים ושנים טובות, יבשר טוב בכל עניני בנין עדי עד בית חסידותי. וכבר העירותי בזה כ"פ [כמה פעמים] שהתעסקות אנ"ש בטובת הרבים ובנקודה התיכונה הפצת המעינות חוצה, הוא השער הצנור והכלי להעלאת כל עניניהם ולהמשכת ברכות השי"ת והצלחתו בכל המצטרך להם".

פרק ב' ב'

עם צוות השוחטים באירלנד

ביקוש לשוחטים באירלנד

במשך ימי חורף תש"ח החליטה ממשלת אירלנד כאות הזדהות עם צערם וחוויותיהם הקשות של הפליטים היהודים – להעניק להם שלושה טון בשר במתנה באמצעות הג'וינט. ר' בנימין גורודעצקי ששמר על קשרים הדוקים עם ראשי הג'וינט ופעל דרכם רבות בעד אנ"ש החליט לנצל את ההזדמנות לטובת כל הצדדים. לאירלנד נשלחו שובי"ם מאנ"ש שעדיין היו מוגדרים כפליטים המה יוכלו להתפרנס מעבודה זו. לצידם יעבדו שוחטים צעירים שיסייעו בידם ובינתיים יתמקצעו היטב באומנות השחיטה. ולעומתם מקבלי הבשר יצאו גם כן נשכרים מרמת כשרות הבשר המהודרת.

מחוזה מיוחדת זו יצאה לאור בזכותו של אחד מחברי הסינאט האירי, עסקן יהודי מפורסם - מר רוברט בריסקא, ששימש מאוחר יותר כ'ראש העיר' של דובלין. והוא אשר קיבל על עצמו את ניהול הענין כולו.

בעיר דובלין עצמה פעלה קהילה יהודית מכובדת. לפי מכתביו של ר' שלום מענדל מנתה הקהילה כאלף משפחות יהודיות, כמעט כולם יהודים אשכנזים שהיגרו כארבעים שנה קודם לכן. השפה המדוברת היתה השפה האנגלית, את שפת האידיש דיברו פחות טוב. בעיר התקיימו כשבעה בתי כנסת בהם נמסרו שיעורים בגמרא. כמו כן פעלה מקוה אחת ששמשה את בני העיר.

כדיין בקהילה האורטודוקסית בעיר שימש הרב זלמן יוסף אלוני, אליו הצטרף באותו הזמן רב נוסף - הרב ישראל יעקובאוויטש מאנגליה. בית הספר היהודי היחיד שהתקיים בעיר נקרא בשם 'ציון', שם למדו שתי שעות קודש בכל יום. בשנים ההם לאחר המלחמה החלו להתרבות פליטים צעירים מהונגריה וממדינות נוספות בהשתדלות הרב שיינפלד מלונדון. להם החלו להקים באותו זמן מסגרת לימודים מתאימה.

ההכנות וארגון השוחטים וכל המערכת ארכה מספר חודשים משך זמן זה נוסדה מדינת ישראל. ממשלת אירלנד החליטה להעביר חלק גדול ממשלוח

הבשר אל תושביה של המדינה הטריה, וחלקים נוספים לעבר מחנות הפליטים באירופה.

ר' שלום מענדל שכבר היה בקיא בשחיטה ובדיקה אותם למד במחתרות בברית המועצות והתמחה בהם בהיותו בפראג - קיבל אף הוא את ההצעה לנסיעה. כחסיד הפנה את ההצעה לרבי הריי"צ כדי לעשות את שיצטווה על פי דבריו. כפי הנראה מכתב תשובה ראשון חיובי נשלח מהרבי, אלא שהתשובה מעולם לא הגיעה ליעדה ולכן שב ושאל את הרבי בשנית מה לעשות.

על שאלתו השניה קיבל אישור וציווי להצטרף לקבוצה בליווי נימה של נזיפה על מה ששב ושאל על דבר שכבר ענו לו:

”ב”ה, ר’ אד”ר תש”ח.

ברוקלין

דידי וו”ח אי”א מוהר’ שלום מענדיל שי’ קלמנסן

שלום וברכה !

במענה על כתבו מא’ לחד”ז [לחודש זה] בדבר הנסיעה לאירלנד. הנה כבר כתבתי לו שישע עם השובי”ם לאירלנד, לא ראיתי ולא הורגלתי לחזור ולשאול בענין אשר קבלו הוראה ובוודאי הנה יקיים כאמור והשי”ת יצליחו בגו”ר .

בשם כ”ק אדמו”ר שליט”א. מזכיר. ח. ליבערמאן”.

במכתב תשובתו לרבי מציין ר' שלום מענדל בענוה כי לא קיבל את המכתב הראשון, אך בודאי מגיעה לו הנזיפה, ומבקש מחילה בחסד וברחמים.

ר' שלום מענדל ביצע תיכף את ההוראה שקיבל, והצטרף תיכף לצוות השחיטה שאירגן הרב בנימין גורודעצקי אשר מנה בס”ה 34 שוחטים ובני לוויה, רובם שוחטים מובהקים כשאליהם מצטרפים מצעירי הבחורים על מנת להתמחות במקצוע זה. לפועל יציאתם ארכה מספר חודשים, לדרכם יצאו בחודש אלול תש”ח. בין זמן שילובו בצוות השוחטים עד לצאתם לדרך נכנס ר' שלום מענדל בקישורי התנאים בתחילת חודש אלול כשתיכף לאחר מכן יצא לדרך.

טרם נסיעתו ביקש את ברכתו של הרבי לנסיעתו צלחה, ובקשת ברכה מיוחדת שלא ישלח ח"ו בדבר תקלה. תיכף בהגיעם לאירלנד ציפתה להם עבודה עצומה שאותה סידרו ביניהם. תפקידם היה לדאוג לתהליך הכשרת הבשר משלב השחיטה ועד שהבשר היה מוכן בקופסאות השימורים למשלוח. כך יצאו נשכרים בדמי עבודתם, ובהתמחותם. מספר חודשים רצופים נמשכה עבודת הכנת הבשר מאז השחיטה ועד אריזתם בקופסאות שימורים.

רבי זלמן לובאטצ'ר שליט"א

תמונות
מאת
השוחטים
באירלנד
עם הרבנים
המקומיים,
וצילום
מעיתון יהודי
שסיקר אותם
בפעולותם

א ועיסו בולר פון אירען אויף א "הורס" פאר "שוחטים" אין פאריז. — דער "שוחטים" אינשטיטוט" אין נערוונדעס נעיוארען פון לובאוויטשער הסודים, וואס ווינען נעמישען קיין פאריז אלס פליכטלינגען קינעלדיך נאר דער מלחמה.

STUDENTS at a Shokhtim Institute established by Hassidic DP's, followers of the famous Lubavitcher Rebbe (rabbi).

כ'איש קשר' וותיק נתבקש ר' שלום מענדל מהרבי דרך המזכיר ר' שמואל זלמנוב לדווח על אופן התאקלמותם. כשבוע אחר הגיעם פירט ר' שלום מענדל את אופן הסתדרותם:

"כידוע לכ"ק – באו לפה ל"ד אנשים. הסתדרנו בשתי דירות, ויש לנו בית תבשיל מיוחד.

בבית השחיטה עובדים ז' שובי"ם, אני ועוד אחד זובחים, אחד מתקן הסכיני שחיטה, שלשה בודקים בדיקת הריאה וא' קולף הסירכות. חוץ מזה באים תלמידים להשגיח על הבהמות השחוטות ועל הריאות שלא יתערבו ולא יתבלבלו ועוזרים בהעמדת הסכין. בסידור העבודה בבית השחיטה היה לנו לעזר התמים ר' ירחמיאל שי' בנימינסאן שהי' בפה איזה ימים".

בהמשך מפרט ר' שלום מענדל כיצד הרב אלוני שאביו היה מקורב לתמים הרב יצחק דובאוו מאנגליה, מסייע לשוחטים בכל יכולתו.

לרגל הגעת קבוצת השובי"ם לאירלנד שיגר להם הרבי נשיא דורנו מכתב ברכה בקשר להגעתם לאירלנד, ומורה להם לנצל את מטרת בואם למקום עבור 'הפצת המעיינות חוצה'.

ר' שלום מענדל ברחובות אירלנד

הרבי מבאר במכתבו בפרטיות שעניין השחיטה אין זה כאדם העורף ראשים, אלא תוכן עניינו להעלות את מין החי, ולכללו במין המדבר.

בזה נתן להם הרבי להבין את תפקידם שאיננו טכני בלבד, אלא תפקיד עם אחריות עמוקה המוטלת על כתפיהם. ועליהם ללמוד מתוכן תפקידם כי על האדם ליטול את חיותו ממקום המצאו ולהמשיכו ולכללו מחי ל'מדבר' – אדם שחיותו נכללת באדם העליון.

כרגיל שלח הרבי את המכתב דרך ר'

שלום מענדל, כפי שהמשיך לנהוג במשך כל אותה השנה למען את המכתבים והמסרים עבור כלל אנ"ש, דרכו.

שמחה גדולה ב'שמחת תורה' - בלא משקה

לקראת חג 'שמיני עצרת' קבלו קבוצת השוחטים הדרכה מאת הרבי הריי"צ להתוועד לפי ה'כלים' של המקום. הקהילה המקומית היתה מורכבת בעיקרה מיהודים 'ייקים', אלו אינם רגילים באמירת 'לחיים' ואינם כלים לאופן ההתנהגות הבאה כתוצאה מטעימת 'משקה'. ובפרט כשמדובר על שוחטים, עליהם להזהר יותר מאמירת לחיים מתוקף תפקידם. במברק שנתקבל מהמזכירות נכתב:

"בשם אד"ש [אדמו"ר שליט"א] לשמוח בחג בלי משקה".

קבלת המברק פעלה נפילת הרוח אצל אנ"ש, לאחר חודש של עבודה מייגעת כשהם נמצאים מחוץ לחמימות החסידית, והנה גם בשמחת תורה עליהם לשמור על איפוק והשתלבות בחברה קרירה יותר. כך פירט את הרגשתם ר' שלום מענדל:

"כשקבלו אנ"ש את המברק "לשמוח בחג בלא משקה" היו כל אנ"ש עצבים מאוד, לא מפני זה שלא יוכלו ליקח 'משקה', אלא רק מעצם העניין".

הרבי ריי"צ הרגיש בחלישות דעתם, והבריק מברק שני בערב שמיני עצרת בו החסידים מתבקשים לשמוח בהתיישבות המידות ובקירוב הדעת:

"אנ"ש . . . דובלין 24/10 – למסור לכל אנ"ש מועדים לשמחה

בהתיישבות המידות ובקירוב הדעת. בברכה – רבי שניאורסאן".

המברק שלא הספיק להגיע לידי קהילת השוחטים החבדיי"ם בערב שמיני עצרת הגיע ליעדו בבוקרו של חג 'שמיני עצרת' באמצעות נכרי שהראה להם את תוכנו.

המברק פעל את שלו, והאווירה השתנתה מן הקצה אל הקצה, וכתיאורו של ר' שלום מענדל בדו"ח לרבי:

"כשנתקבלה הטעלעגרם של כ"ק בשמיני עצרת בוקר היו כל אנ"ש

שמחים במאוד. בליל שמחת תורה היו ההקפות בבית הכנסת הגדול

“גרינוול האל”. על ההקפות באו קהל גדול מאנשי העיר וכמעט שביט הכנסת היתה מלאה מאנשים, והעזרת נשים היתה מלאה נשים. ההקפות נמשכו עד שעה שני לילה. כל הקהל שמחו מאוד, ואמרו שעוד מעולם לא ראו הקפות כאלו. ביום שמחת תורה נמשכו ההקפות עד שעה החמישית.”

את פסוקי 'אתה הראת' בהקפות שנערכו במקום מכרו עבור ה'מרכז לעניני חינוך'. את הידיעה מעביר ר' שלום מענדל לרבי הרמ"ש לאחר חודש תשרי: "בזה הנני להודיע לכבוד תורתו כי עבור הפסוק של 'אתה הראת' נתקבל מאנ"ש שהיו בדובלין סך 8 1/2 פונט - אשר על המקח היומי בפה זהו מכ"ב עד כ"ג שקלים [דולרים] - הסך הזה נמסר להב' רפאל ווילשנסקי בהודאה שזה עבור המל"ח. הסך \$ 3,88 עבור הקונטרס ח"י אלול והשמועסען נשלח בשבוע העברה מדובלין ע"י הבנק עבור המל"ח". הרבי התייחס למכירת הפסוקים בחודשים הבאים. בב' טבת תש"ט כותב הרבי:

“מכתבו מז' כסלו הגיע ולפלא שעד עתה לא הודיע . . . מקבלת המעות דאת"ה [ד'אתה הראת'] דרובלין, ובמילא חסר גוביינא”.

בי"ג ניסן מאשר הרבי את קבלת סכום מכירות פסוקי ההקפות: "סוף סוף הגיענו אישור קבלת נדבת את"ה [אתה הראת] דנוסעי אירלנד, ונגבה כאן. ועוד הפעם ת"ח לכ' [תשואות חן לכבודו] על ההשתדלות בזה”.

בהמשך לשמחת תורה ביקש הרבי הריי"צ להמשיך את האוירה המרוממת הלאה ולהמשיכה לימים הבאים. ביום ששי ערב 'שבת בראשית' שיגרו המזכירות לקהילת אנ"ש באירלנד מברק הוראות נוסף בשם הרבי הריי"צ אודות הנהגתם בשבת בראשית:

“קלמנסון . . . דובלין 29/10 - להודיע לכל אנ"ש בהצעת אדמו"ר שליט"א לקבוע בהתוועדות שבת בראשית עיתים לתורה על החורף הבע"ל [הבא עלינו לטובה]. נא להודיע מהצלחתם. מזכירות”.

קהילת אנ"ש אכן קיימו בשבת בראשית התוועדות פעילה כהוראת הרבי.

המתוועד היה המשפיע ר' פריץ מוצ'קין. ולפי בקשתו של הרבי דיווח ר' שלום מענדל את תוכן ההתוועדות במכתב:

"בשבת בראשית התוועדו אנ"ש. בעת ההתוועדות דיבר ר' פריץ שיחי' מוצ'קין בענין שמירת הזמן. ובענין 'קבלת עול' – שכל אחד צריך להרגיש עליו "עול עבודה" ועיקר הקביעות צריך להיות בנפש. בעת ההתוועדות החליטו לקבוע זמני הלימוד בבוקר בחול קודם התפילה, שעה דא"ח. ובערב אחר תפילת ערבית חלק ילמדו גמרא מסכת חולין, וחלק ילמדו 'שמלה חדשה' ופרק תניא. קודם קבלת שבת ילמדו ב' שעות דא"ח. ובבוקר קודם התפילה ב' שעות דא"ח.

יש מהצעירים שבאים אצלנו ללמוד. לעת עתה, באים שלשה בחורים ללמוד בקביעות בכל יום. ושני ילדים קטנים, אחד לומד התחלת 'עיברי' ואחד לומד חומש. לומדים עמהם הבחור עובדיה שי' שטראקס, והבחור דוד רסקין".

דיון על העתיד

באירלנד שהו כשלושה חודשים עד אשר סיימו את מלאכת משלוחי הבשר. בנוסף על הכמויות שנשלחו לארץ ישראל ולמקומות הפליטים – ניתנה לשוחטים כמחווה הזכות לשלוח כמות בשר עבור קרוביהם בתשלום סמלי עבור המשלוח והעברה.

באותו עת לא היה ר' שלום מענדל באירלנד, הוא נסע לפריז לרגל חתונתו. אך זכו לו שלא בפניו - הרב ר' זלמן שמעון דבורקין דאג לשמור מספר ארגזי בשר עבור אביו ר' שניאור זלמן קלמנסון. ועל כך מודיע במכתבו:

"[הבשר] כבר נשלח לארץ ישראל, ומהם לקח גם בריסקא חמשה תיבות ושלח אותם מתנה לאנ"ש דשם. והשאר לקח כל אחד ואחד מאיתנו בעד הקרובים דשם. ומכל מקום זכין לאדם שלא בפניו, ולא שאלתי את פיך, ושלחתי בעד אביך שבעה קופסאות. ולפי דעתי יתקבלו שם בעוד איזה שבועות. מחירם...".

הנהלת המשחטה בראשות מר בריסקא נהנו מאוד מחריצותם וישרותם של

צוות השוחטים החסידי והחליטו לייסד 'משחטה' שתעסיק את צוות השוחטים החסידיים באופן קבוע.

ההצעה נשלחה לכ"ק אדמו"ר הריי"צ שבמענה תשובתו 'מפרט באיזה אופן יש לעשות זאת:

"ב"ה, י"ד מ"ח תש"ט, ברוקלין.

אל כבוד ידידי אנ"ש וו"ח אי"א הרבנים, השובי"ם, המנקרים והמשגיחים אשר בעי"ת דובלין יע"א, ה' עליהם יחיו שלום וברכה!

ההצעה של העסקן הנכבד מר בריסקא שי' להקים בית חרושת של קאנסערווין אשר יוכלו בעז"ה להתעסק בה איזה עשרות משפחות אנ"ש יחיו בתור מנהלי עניני הכשרות. . היא הצעה נכונה במאד, וצריכים להתעניין בזה בכובד ראש.

אמנם בכדי שיהיה דבר של קיימא. . צריכים לעשות התאגדות ביניהם עם הנהלה מרכזית שלתוכה יכנסו זקני הרבנים וראשי השובי"ם שמביניהם, ויבחרו בוועד. . ואז רק אז יתחשבו הבעה"ב עמהם בכל הענינים ותביא תועלת רבה. .

אתענין לדעת מכל הנעשה בזה בפרטיות, ואכפול בקשתי להביא לידי פועל דעתי האמורה בנוגע התאגדותם ולהציע לי את מי לבחור בהועד הראשי.

והנני שולח להם את ברכתי כי יתאחדו כאמור ויצליחו במלאכתם ויסתדרו בכי טוב בפרנסה טובה בהרחבה ובמנוחה מתוך קביעות עיתים לתורה ועבודה שבלב זו תפילה ויצליחו בכל עניניהם".

כבקשת הרבי ערכו צוות השוחטים ביניהם אסיפה פנימית ליטול החלטות על המשך דרכם, ועל מינוי מנהלי וראשי הצוות בהשראת דברי הרבי הריי"צ במכתבו.

להלן הדו"ח שנשלח לרבי ונכתב בידי ר' שלום מענדל ששימש כמזכיר האסיפה:

פרטי – כל

מהאסיפה שהתקיימה ביום א' כ"ו מר חשוון תש"ט, דובלין.

י"ו ר': ר' איסר בריקמאן. מזכיר: שלום מענדל [קלמנסון].

סדר היום

א. קריאת מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מיום י"ד מ"ח תש"ט.

ב. קיום הוראות מכתב הנ"ל.

ג. שונות.

תוכן:

באסיפת הרבנים השוביים המנקרים והמשגיחים נקרא מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מיום י"ד מ"ח תש"ט בענין הצעת העסקן מר בריסקא, בענין הקמת בית חרושת של קאנסערוון 'כשר'. עפ"י הוראת כ"ק צריכים כולם להתאגד עם הנהלה מרכזית שלתוכם יכנסו זקני הרבנים וראשי השוביים שמביניהם ויבחרו בוועד. אשר בזה היו חילוקי דברים בפירוש הדברים...

ברוב דעות נתקבלה דעה הב', ונגשו לדון כמה אנשים צריכים להכנס בהנהלה המרכזית. ברוב דעות נתקבלה הצעה הא' – שבעה אנשים. נגשו לדון סדר הבחירות, והוחלט שחוץ מהרבנים [ר' נחום שמריהו ששונקין, ור' שניאור גרליק] וראשי השוביים ר' פרץ מוצקין, ור' איסר בריקמאן, ור' שלמה שימאנאוויץ יבחרו עוד ב' אנשים. בבחירה חשאית. נבחרו מאטיל לעווין, וישעי' האפין [גופין].

הבחרים: 1. הושע [רסקין]. 2. שמואל דוד [בלינוב]. 3. ראובן. 4. בערל לעווין. 5. ר' נחום וואלאסאוו. 6. ר' לייב לעווין. 7. ר' שמעון. 8. ר' חיים ליפא [לווין]. 9. ר' יצחק מענדל. 10. שלום דובער שאנאוויטש. 11. שלום מענדל [קלמנסון]. 12. עובדי' [שטראקס]. 13. שלום בער ראסקין. 14. אברהם אהרן [רובאשקין]. 15. האפין ישעי'. 16. הרב ר' שניאור [גרליק]. 17. מאטיל לעווין. 18. ר' איסר [בריקמאן]. 19. דוד ראסקין. 21. ר' פרץ מאצ'קין. 22. בערל יוניק. 23. העשיל [צייטלין]. 24. זלמן שור.

25. יעקב הורקאו. 26. יעקב גאנצבורג. 27. מענדל מרוזוב. 28. ר' שלמה שימאנאוויטש.

החלטה:

א. נבחרה ההנהלה המרכזית: הר"ר שניאור הארליק [גרליק], הר"ר נחום שמרי' סאסאנקין, ר' פרץ מוצ'קין, ר' איסר בריקמאן, ר' שלמה שימאנאוויטש, ר' ישעי' האפין, ר' מאטיל לעווין.

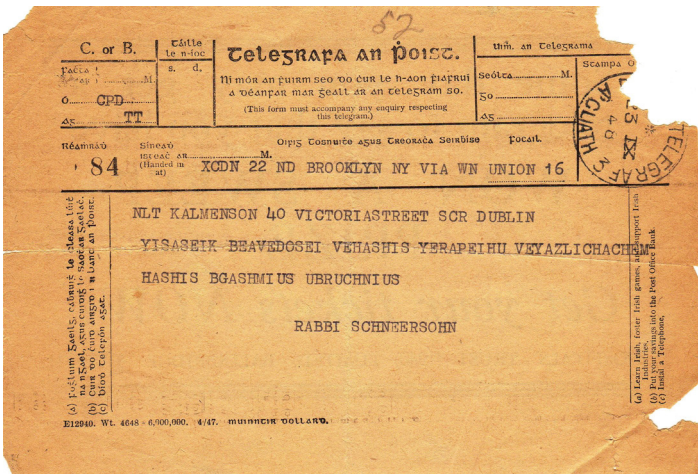
ב. כל הל"ד אנשים אשר באו מתחילה לאירלנד יש להם דין קדימה לעבוד בהפאבריק שיסדרר איה"ש.

ג. ההנהלה אין לה רשות להוסיף חברים בהנהלה בלי דעת הקהל".

מופת מהרבי הריי"צ

בהיותו באירלנד זכה לחוות על גופו מופת מכ"ק אדמו"ר הריי"צ - בימים שקדמו לנסיעתו לאירלנד החל לחוש כאב בעיניו שהלך והתעצם. אחר מספר בדיקות המליצו לו הרופאים בהחלטיות להתאשפז לשבועיים, ולעבור טיפול קשה. את מסקנות הרופאים שלח לרבי הריי"צ בי"ג אלול תש"ח:

"זה כשני חודשים שהרגשתי שכהתה מאור עיני הימנית . . בפריז הייתי אצל רופא . . ופה אצל רופאה עיניים אחת, ועשתה בחינה על העין, והחליטה שמוכרח אני לשכב אצלם בבית החולים על ב' שבועות ולעשות אווקאלן, ואז יכול להיות שיועיל זה. גם רופא עינים יהודי הסכים לזה.

ולדבריהם צריך לעשות זה בהקדם. והנני שואל עצת כ"ק אם מוכרח זה בכלל. וגם כי עבודתי בבית השחיטה מוכרחת היא."

הרבי בתשובתו שנשלחה במברק שלל את הטיפול ואת העיסוק בענין:
"יתעסק בעבודתו והשי"ת ירפאהו ויצליחם השי"ת בגשמיות
וברוחניות. רבי שניאורסאהן".

מספרת הרבנית קלמנטסון: "בעלי, ר' שלום מענדל נבדק אצל רופא עינים נוכרי נחשב ומוערך במקצועו, שמו היה ד"ר טומקין. הלה דחק בבעלי לערוך ניתוח כדי להציל את ראייתו, היתה זו בעיה המחייבת טיפול כירורגי. בלא תשובה מהרבי לא רצה לשמוע על כך, על כן המתין לתשובה, שהגיעה במברק בו הרבי פוקד עליו לשוב לעבודתו, ומברכו ברפואה.

בעלי שהיה מהשוחטים הבודדים שבין קבוצת אנ"ש שהיו ברובם בודקים ומכשירים, עזב את הטיפול בבית הרפואה ושב למלאות את החלל שהשאיר. הרופא שלח אחריו לברר מדוע אינו עושה את הטיפול הנצרך, ונדהם לשמוע כי הרב מאמריקה ציוה עליו להתעלם מכך. לא הועילו הסבריו המשכנעים כי יש להקשיב לרופא המקומי שרואה את המצב, ולא לרב הנמצא במרחק אלפי מילין. כשנוכח לראות כי הסבריו נופלים על אוזניים אטומות הציע לערוך בדיקה נוספת. כשסיים לערוך את הבדיקה הכריז בהתרגשות: "אני מתחיל להאמין בבורא העולם, הבעיה חלפה, וההסבר הוא רק נס רפואי". מאז ב"ה לא סבל ר' שלום מענדל מעולם בעיניו.

בזכות הקשר ההדוק שנוצר עם הרבי עוד בהיותו בפראג שם שימש בכמה דברים כשלוחו של הרבי הן בעניני פעילות והן בקישור עם שאר אנ"ש, לא התפוגג קשר זה אף בשנים הבאות. ר' שלום מענדל היה מן הבודדים שזכו לשמור על קשר הדוק עם הרבי נשיא דורינו. קשר זה המשיך במשך כל זמן שהותם באירלנד. במכתביו היה מלבן ענינים הקשורים לכלל, ובין היתר אף הפנה שאלות הלכתיות שהתעוררו. היה ברור לו כי בכל ענין - הן בעסקנות, והן בהלכה. 'חתנא דבי נשיאה' הרמ"ש היה תמיד הכתובת.

אחת מהשאלות עליהם נתן הרבי את תשובתו בהיותם באירלנד נתפרסמה באנ"ש לימים כהלכה קבועה. היתה זו שאלה שהתעוררה אצל השוחטים

כאשר הם עבדו במשמרות לילה, האם יטלו ידיהם בברכה בהפציע השחר, ויאמרו ברכת אלקי נשמה. או כיון שידיהם לא נטמאו לא חל עליהם חובת נטילה בברכה. כמו כן אין שייך לברך ברכת אלקי נשמה שנתת לי, כשהנשמה לא נסתלקה מאיתו.

הם ידעו את ההלכה הפשוטה שנפסקה בשו"ע סימן ד' שהניעור בלילה יטול ידיו בלא ברכה, אך היה אחד מהשוחטים שטען כי הגאון הרוגוטשובי פסק כשנשאל שאלה זו – ליטול ידים בברכה.

ר' שלום מענדל הפנה את השאלה לרבי בציינו את כל האמור, והוסיף לשאול על ציבור ששמעו קריאת התורה קודם התפילה אם יש עליהם חיוב לקרוא שוב, על סדר התפילה.

הרבי שלח את תשובתו בט' תשרי תש"ט:

"במענה על מכתבו מכ"ה אלול. א) איך נוהגין כשניעור כל הלילה באמירת ברכות ענט"י [על נטילת ידים] ואלקי נשמה – הוראה לרבים שא"א וכמשכ"כ בס' אדה"ז [שאינן אומרים כמו שכתוב בסידור אדמו"ר הזקן]. ומובן שאפשר לשמוע ממי שישן (הוראה בחשאי – לאומרם. כן שמעתי מכ"ק מו"ח אד"ש)².

ב) אם קורין בתורה כשמתפללין בצבור אף אם כבר שמעו קרה"ת [קריאת התורה] – מעולם לא שמעתי ולא ראיתי שינהגו כן".

לקראת חודש כסלו תש"ט חזר ר' שלום מענדל לפריז לרגל נישואיו שנערכו בשעה טובה ומוצלחת בכ"ב כסלו בפריז.

לאחר נישואיו, במשך שנת תש"ט עסק בכמה עיסוקים מזדמנים – שימש כמזכיר ישיבת תומכי תמימים בברינוא ועבד לפרנסתו באיטליז שסיפק בשר לאנ"ש בהנהלת גיסו ר' אברהם אהרן רובשקין ור' חייקל חנין.

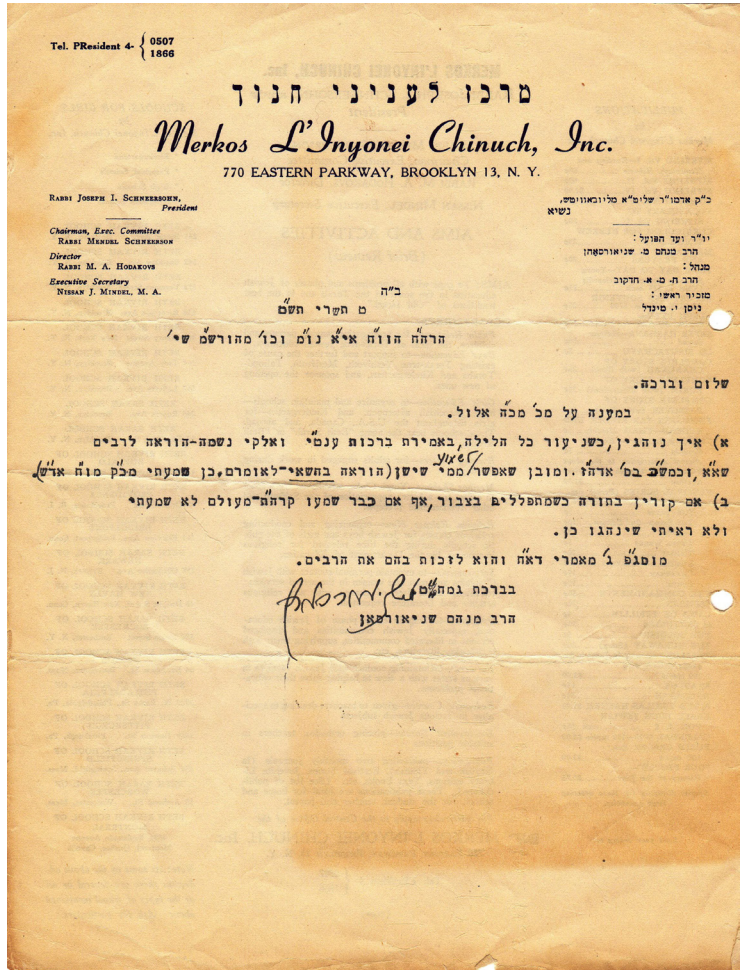
ושוב לאירלנד

בתחילת חודש חשוון תש"י נעשו ר' שלום מענדל וזוגתו הורים לביתם הבכורה בילא רישא, שמה ניתן לה על שם זקנתה של ר' שלום מענדל, שידיעה ועדות על

2. ביאור ה'הוראה בחשאי' על פי גדרי ההלכה ראה בספר שולחן הזהב סימן ד' (מהדורא קמא)

פטירתה הגיעה
אך כחודש
ימים קודם לכן.
בגלויה ששלח
אביו ר' שניאור
זלמן בערב ראש
השנה מתל אביב
מודיע לו:

"אגב אורחא
אודיעם בשם
אהרן דובער
האלברייק על
העדר זקנתכם
חי' ביילע רישע
ביחד עם משפחת
חיענא על ידי
הרוצחים ימ"ש
בשנת 1942
[תש"ב] יארצייט
כ"ד שבט. השי"ת

ינקום דם עבדיו, וימליצו טוב בעד משפחתם ובני ביתם שנשאררו בחיים
ובעד כלל אחינו בני ישראל. מבקשים גם כן לזכר נשמת חותנתי נבג"מ
שיהי' במשפחתינו שם 'חי' בילא רישא".

פחות מחודש לאחר הבקשה נולדה ביתם שנקראה בשם זקנתו של ר' שלום
מענדל 'בילא רישא', את השם 'חיה' לא יכלו לצרף לשמה שכן זקנתה של מרת
קלמנסון - מרת חיה חזנוב היתה בין החיים.

בינתיים הופנו אל ר' שלום מענדל כמה הצעות עבודה ממקומות שונים -
מאנגליה נשלחה בקשה שישמש במנצ'סטר כש"ב וכשליח ציבור לקהילת

אנ"ש הנמצאים במקום בראשות הרב יצחק דובאוו. בקשה דומה הגיעה מלונדון בהכוונתו של ר' בן ציון שם טוב שנכח באותו זמן באנגליה. אך כיון שלא קיבל על כך מענה מהרבי ריי"צ דחה זאת על הסף.

באותה עת הגיעה הצעה נוספת מאיטליה. בעיר מילאנו נזקקו לשו"ב מומחה, וכמי ששמו יצא לפניו באומנות השחיטה ביקשו ממנו ליטול אחריות זו.

בנוסף להצעות הנ"ל עמדה עדיין 'באוויר' התכנית המקורית, שבואה לידי פועל עמדה בסימן שאלה, ליטול חלק בצוות השוחטים באירלנד, במקרה והפרוייקט יצא לפועל.

כחסיד ומקושר שלח לרבי את שני ההצעות, באותו מכתב בישר גם כן על הולדת ביתו. הרבי אישר את הנסיעה לאיטליה, ומברכו לרגל הולדת ביתו.

ב"ה, י"ח מ"ח תש"י

ברוקלין

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר שלום מענדיל שי' קלמנסן

שלום וברכה!

במענה על כתבו, מז"ט בעד הבת שנולדה להם למז"ט וישלח השי"ת רפואה להיולדת תחי' ותתרפא מהרה ויחזק את בריאותו ויגדלוה לתורה חופה ומעשים טובים מתוך פרנסה טובה בהרחבה.

ובמענה על אודות הצעת משרת שו"ב באיטליא, עניתי לו בטע"ג [בטעלגראם], יסכים לנסוע לשו"ב באיטליא ויודיעני, חתימתי.

הדו"ש ומברכם [הוספה בכי"ק] בגשמיות וברוחניות. יוסף יצחק

שניאורסאן."

ר' שלום מענדל החל לעבוד בסידור הניירות ואישורי השהיה באיטליה, לשם כך נעזר בידידי חברי הבריחה - מר יוסף גולדשטיין האחראי על מדינת איטליה מטעם ה'בריחה' שבינתיים נהפכה ל'סוכנות היהודית' אשר דאג לסדר לו את הניירות. כשהכל היה מוכן לנסיעה התבשר כי צוות השוחטים הוותיק יוצאים אכן לדובלין וכי שמור לו מקום ביניהם. שוב שיגר לרבי את פרטי השינוי והרבי אישר זאת ואף זרזו לבצע מיד את הנסיעה לדובלין.

ב"ה. ט"ז כסלו תש"י
ברוקלין.

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר שלום מענדל שי' קלמנסון
שלום וברכה!

במענה על כתבו. זוגתו תחי' צריכה לשאול עצת רופא ולעשות כהוראתו
והשי"ת ישלח לה רפואה ויחזק את בריאותו וכדבר נסיעה עם זוגתו תחי'
ובתם תחי' אתו. אם בשביל זה לא יודרש לו לחכות נכון הוא וכאם לאו יסע
בעצמו והשי"ת יצליחם.

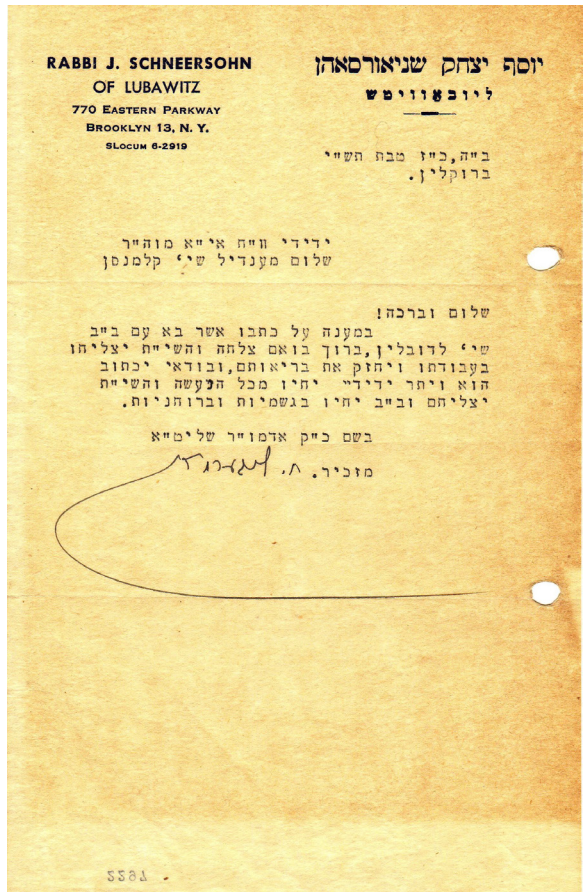
המברכם בגשמיות וברוחניות. יוסף יצחק שניאורסאן

את מקומו באיטליה מסר לידידו, מחותנו לימים, ר' יעקב גנצבורג.

לעבודה בדובלין התקבל בי"ט טבת תש"י מתוך ידידות ותנאים טובים.
מנהליו דאגו לו לדירה, ואף הלוו לו סכום כסף חשוב, עבור צרכי ההתאקלמות.

כרב הצוות שימש הרב
זלמן שמעון דבורקין. יחד
עמו בטיסה הגיעו לדובלין
ר' לייב איידלמן, ר' שמואל
דוד בלינוב, האחים ר'
משה ור' מענדל מרוזוב
ור' העשיל צייטלין. בימים
הבאים הצטרפו לחברי
הצוות עוד משפחות
מאנ"ש, חברי צוות
השוחטים התפצלו ועבדו
בשני מקומות נפרדים,
באזור דובלין.

בסמיכות להגעתם
לדובלין קיבלו מכתב
ברכה מהרבי הריי"צ, שהנו

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 8-2919

יוסף יצחק שניאורסאן
ליובאוויטש

בי"ה, כ"ז מנחם הש"י
ברוקלין.

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר
שלום מענדל שי' קלמנסון

שלום וברכה!

במענה על כתבו אשר בא עם ב"ב
שי' לדובלין, ברוך בואם צלחה והשי"ת יצליח
בעבודתו ויחזק את בריאותם, ובודאי יכתוב
הוא ויתר ידידי יחיו מכל העשה והשי"ת
יצליחם ובי"ב יחיו בגשמיות וברוחניות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכ"ר. ח. אגודת

מכתב הברכה האחרון שנשלח עבור ר' שלום מענדל, היה זה פחות משבועיים קודם ההסתלקות.

ב"ה, כ"ז טבת תש"י

ברוקלין.

ידידי ור"ח אי"א מוה"ר שלום מענדיל שי' קלמנסן
שלום וברכה !

במענה על כתבו אשר בא עם ב"ב [בני ביתו] שי' לדובלין, ברוך בואם צלחה והשי"ת יצליחו בעבודתו ויחזק את בריאותם, ובודאי יכתוב הוא ויתר ידידי יחיו מכל הנעשה והשי"ת יצליחם וב"ב יחיו בגשמיות וברוחניות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר. ח. ליבערמאן

באירלנד עסק ר' שלום מענדל במרץ בתיקון וחיזוק עניני היהדות. לא רק בתחום החינוך והפצת ספרי קודש שבאלו קיבל הוראות צמודות מכ"ק אדמו"ר נשיא דורינו, כדלהלן, אלא אף בתיקוני ענינים הנוגעים לכלל - עסק ודאג שיהיה על הצד היותר טוב. כשהבחין שבמקוה טהרה ישנם כמה שאלות על כשרותו, מיהר לתקנו ולהכשירו. כדי לידע כיצד לעשות, שלח מכתבים לרב צוות השוחטים הרב ר' זלמן שמעון דבורקין ששהה באותו העת בפריז, כתוצאה מהסתלקות הרבי הרי"צ. במכתבו פירט את הצריך בירור - בענין 'זחילה', וכיצד להחליף את המים הקודמים במי גשמים כשרים באופן שהמי גשמים החדשים לא יתבטלו במים הקיימים.

על שאלותיו ענה לו ר' זלמן שמעון בקיצור, והבטיח לשלוח לרב זלמן יוסף אלוני את העניין באריכות:

"תנקה כאשר אמרתי לך, עוד הפעם, כמה שתוכל. כמובן שעתה תעשה את הנקיון בכלים מנוקבים. ואחר כך תטיל חול באופן שרגע אחת לכל הפחות יהיה יבש, היינו שכל הלחלוחית תבלע בחול. ואחר כך תנקה החול על-ידי מרא [את חפירה] וכדומה. ואם אפילו ישאר מעט חול גם-כן טוב. ובזה יצאו לכל הדעות.

ועל דבר הזחילה כשבררתי עם הרב אלוני ולפי דבריו הזחילה היא מהמקוה, על-כן צריכים למדוד המקוה ב' וג' פעמים, ואז תדע בבירור הדבר ותודיעני, וכשתודיעני אז בלי-נדר אכתוב להרב אלוני באריכות".

פרק ג' ג

'זרח השמש ובא השמש'

הסתלקות כ"ק אדמו"ר הריי"צ

סוף סוף החיים של משפחות אנ"ש הפליטים החלו לזרום על מי מנוחות - לאחר שנות טלטולים, התרוצצויות ומתח עצום מהסכנות האורבות להם - השתכנו והחלו להתפרנס במקומות רגועים שעשויים להיות קבועים, עם בני משפחותיהם הצעירים. בחלומם עדיין ריחף כל העת הרצון והשאיפה המתמדת לחסות בקודש הקודשים, בצילו של הרבי הריי"צ, הכל ייחלו לעצמם לנסוע ולחזות בזיו פניו הקדושים.

חלק גדול מאנ"ש שלמדו את תורותיו, התברכו בברכותיו, הלכו בדרכיו והיו מקושרים בלב ונפש עד מסירות נפש, פשוטו כמשמעו, מעולם לא ראו את הרבי הריי"צ. הרבי עזב את ברית המועצות בשנת תרפ"ח כל החסידים שהיו בשלושת העשורים הראשונים לחייהם כמעט ולא יכל להתאפשר להם לראות את הרבי בהיותו בברית המועצות מלבד בודדים מהם. הם חיו עבורו, פעלו בשליחותו ויחלו סוף סוף להסתופף בד' אמותיו הקדושות, אך מלבד מספר תמימים מפליטי רוסיה שקבלו אישורי כניסה כסטודנטים דרך ישיבת תומכי תמימים בארצות הברית אשר זכו לחזות בזיו פניו של הרבי הריי"צ ממש קודם ההסתלקות, כל חלומותיהם של כלל הפליטים נגוזו לפתע.

בערב י' שבט - ט' שבט תש"י שיגר הרבי לר' שלום מענדל מכתב בצירוף המאמר 'באתי לגני' עבור זיכוי הרבים כפי שנהג הרבי באותה תקופה לראות בר' שלום מענדל כנציגו עבור הפצת עניני החסידות במקומו. בכל פעם שיצא לאור קונטרס או מאמר חדשים הם נשלחו אליו. לא היה ניכר מהמכתב כי איזה דבר דרסטי, איום, הולך להתרחש:

"ט' שבט התש"י.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהורש"מ שי' שו"ב שלום וברכה :

מכתבו נתקבל. ומוסג"פ קונטרס עד שהו"ל [שהוצא לאור] זה עתה,

ובל"נ [ובלי נדר], כמקדם, יזכה בו את הרבים.

ויעוויי"ש בהוספה במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. בטח יאשר קבלת הקונטרס.

באיחולי כט"ס ומ"ש כהדו"ש הרב מנחם שניאורסאהן.

בתקוה לקבל בשו"ט מהצלחה בעבודתו במדינתו עכשיו. להרב"ג שי' הודענו שהלקו"ת [שהלקוטי תורה] ושני ש"א [שערי אורה] א"צ [אין צריך] לשלם עבורם¹.

כרעם ביום בהיר נפלה עליהם ביום שני י"ב שבט הידיעה המרה על הסתלקותו של עטרת ראשם אדמו"ר הרי"צ, באמצעות כמה מהשוחטים שהגיעו מפריז. לא היו ידיעות מוקדמות מיוחדות על הרעה במצבו של הרבי – הם אכן ידעו כי הרבי לא חש בטוב, אך שינוי מיוחד לא היה. ממש באותו יום קיבלו את המאמר 'באתי לגני' שנשלח על ידי הרבי נשיא דורנו. והנה לפתע פתאום...

החסידים שבורים ורצוצים התכנסו לביתו של ר' שלום מענדל ומתוך בכיות נוראות קרעו קריעה, וישבו באבילות לזמן מה. חלקם אף נסעו לפריז והצטרפו להתאבל עם כללות אנ"ש, ולהתנחם בצרת רבים.

החסידים בכללות היו מבולבלים ושבורים מאוד, ובפרט אנ"ש שנכחו באירלנד, קומץ חסידים הטרודים בעבודתם שאינם יודעים מה ילד יום.

כרגיל המש"ך ר' שלום מענדל לדוח כל התפתחות לרבי הרמ"ש, ואף את החויה הקשה שעברה עליהם והאופן שבו התקבלה הבשורה המרה, מגולל במכתבו לרבי נשיא דורינו:

".. הידיעה האיזמה הזאת נתודע לנו על ידי קבוצת השובי"ם שבאו לפה בפאריז ביום ב' י"ב שבט העבר. והיה זה לנו כל כך דבר פתאומי ומבהיל כאילו הי' ברק ביום בהיר, כי באיזה שעות לפני בואם נתקבל הקונטרס לי' וי"ג שבט, ובזמן האחרון לא נתקבלו ידיעות שמצב בריאות כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נשתנה לגריעותא. ובקושי הוכרחנו להאמין שנלקח מאתנו מחמד עינינו שהיינו משתוקקים ומתברכים לזכות לראותו.

1. היו אלו ספרים שלקח תמורת הספרים ששלח לר' דוד בראוומאן עבור הדפסתם מחדש. באותו יום ט' שבט קיבל אף ר' בנימין גורודעצקי מכתב המאשר נתינת ספרים אלו לר' שלום מענדל.

ובפרט גדול הכאב ביותר לצעירים כמוני שלא זכינו לראותו, ולהיות על יחידות אף פעם אחת.."

תיכף אחר השבעה נשלח מ'בית הרב' מכתב לקהילות אנ"ש שבו מביעים בני משפחת הרבי הריי"צ - את הצער העמוק והעזוע מההסתלקות, מחד - ומאיך דברי חיזוק בענינים שייסד הרבי הריי"צ והטלת אחריות בעבודתו. על החתום באו הרבנית 'נחמה דינה' ושני חתני דבי נשיאה - הרש"ג והרבי: "בשבת קודש פרשת בא, כרבע שעה לפני שמונה בבוקר, נצחו

אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש.

אדוננו מורנו
ורבינו עלה
השמימה, ואנחנו
נשארנו עזובים
גלמודים ונדכאים,
כספינה מושלכה
בלב ים וקרביטה
אין עמה. מי יתנה
גודל האבדה
בהלקח ממנו אישי
ובעלי ואבינו רבינו
מנהיגנו ומדריכנו,
הכ"מ, מי ינוד
לנו ומי ינחמנו.
. . בשעה איומה
זו כל אחד ואחת
אשר ליבם קרוע
ומורתח לשמע
האבדה הגדולה
של כל בית ישראל,

N. DINAH SCHNEERSOHN
 OF LUBAWITZ
 770 EASTERN PARKWAY
 BROOKLYN 13, N. Y.
 Locum 6-2818

נחמה דינה שניאורסאה
 לייבאוויטש

By the Grace of G-d
 18th of Shevat 5710

To our dear friends and all those who
 cherish the memory of our beloved and revered
 teacher and leader, the Lubavitcher Rebbe
 of saintly memory - זי"ע ה"כ"מ - זי"קל"ה נב"מ

On the holy day of Shabbos, the tenth day of Shevat, 7.45 in the
 morning, our great and saintly Rebbe returned his soul to its Maker.
 My unforgettable spouse, our dearly beloved and revered father, teacher,
 and leader, is no longer with us. May the Almighty comfort all those
 who, together with us, mourn our irreplaceable loss.

In this hour of bereavement and grief, a tremendous responsibility
 falls upon our shoulders and yours: to safeguard, with G-d's help, the
 gigantic spiritual heritage which our late Rebbe left us all: the world
 renowned institutions for the spreading of the Torah and the light of
 true Judaism, the institutions for the betterment of Jewish education
 everywhere, the institutions for rendering material and spiritual aid
 to our uprooted brethren.

Everyone who was privileged to participate in this holy work
 should consider it his or her sacred duty to remain on his or her post
 and continue all activities as before, but with greater zeal and deter-
 mination.

Let us solemnly rededicate ourselves to carry on all those rami-
 fied activities for the good of one and all, with true love: love for
 our brethren, love for our Torah, and love for G-d, in the spirit of
 self-sacrifice exemplified by our late teacher and leader of saintly
 memory. Such was his central wish and aim in his lifetime; such, and
 even more so, surely is his desire in Eternal Life.

In this way will we gratify his saintly soul, and we may hope
 with certainty to receive G-d's blessings for success in our work, un-
 til our righteous Redeemer will come, and "the dead shall rise with
 song," and our dear and revered Rebbe of saintly memory among them,
 speedily in our time, Amen.

Nechama Dina Schneersohn
 Nechamah Dinah Schneersohn

She Maryal Gourary
 Rabbi Shemaryah Gourary
 Son-in-law

M. Schneersohn
 Rabbi Mendel Schneersohn
 Son-in-law

בטח יכירו גודל החוב המוטל עליהם לעמוד הכון על משמרתם ולהמשיך עבודתם, לא יפול דבר וחצי דבר מכל אשר עשו ופעלו מראש, ויתקדשו במותר להוסיף אומץ ביתר שאת וביתר עז, כגודל דרישת השעה, ואיש אל רעהו יאמר חזק.

אנא אחים ורעים, נשמור נא המורשה הקדושה שהנחילנו נשיאנו, נחלה בלי מצרים, המוסדות הקדושים והטהורים להרבצת התורה והפצת מעינותי' חוצה . . נתמיד ללכת בדרך שסלל לפנינו מורנו ורבינו נבג"מ זי"ע, הכ"מ, לא נסור ימין ושמאל, כי רק בזה וככה נגרום קורת רוחו לנשמתו הקדושה והטהורה הנושאת רינה ותפילה . . עד כי ישלח לנו השי"ת את משיח צדקנו ויגאל גאולה שלימה והקיצו ורננו שוכני עפר, והוא כ"ק אדוננו מורנו ורבינו הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, הכ"מ בתוכם, בב"א".

יחד עם המכתב הנ"ל שנשלחו ממזכירות הרבי הרמ"ש בכ"ו שבט באופן אישי הדרכות מעשיות והוראות כיצד לנתב את כל הרגשות ואופני ההתקשרות לענינים שבפועל ממש. במכתב המזכירות מודיע הרב ח.מ.א. חדקוב כי המכתב הכללי מ'בית הרב' שנשלח לאחר ההסתלקות הוא עבורו ובכדי להפיץ בקרב ידידיו. ובהמשך מוסיף בכתב ידו:

"ואין ספק אשר כעת מוטלת על כל אחד ואחת האחריות ביתר שאת להתעניין בהטבת החינוך בכל החוגים של אחינו בני ישראל שי' . . בכל המקצועות המתאימים של המל"ח [המרכז לעניני חינוך], ונא להודיענו תדיר מהנעשה בזה. ובוודאי ימצא בסביבתו גם כאלה אשר יוכל להשפיע עליהם להיות מהזוכים ומזכים את הרבים בהשתתפותם בהוצאת איזה קונטרסים וספרי דא"ח . . שנשארו, או באיזה ספרים של המל"ח".

ר' שלום מענדל שהיה מנאמני מבצעי רצונו הקדוש של הרבי, וכבר מספר שנים שבא בחליפת מכתבים תדירה עם הרבי בעניני הכלל והפרט, נרתם תיכף להוביל את רצונו הקדוש בעשיה בפועל, ולהתבטל בפניו. מכתבי חיזוק ותנחומים

המכתב הכללי שנשלח לר' שלום מענדל ושתוכנו נמסר לשאר אנ"ש, פעל

עליהם רושם עז, וחיזקם בכל הענינים האמורים בו. את התיאור על העידוד ששאבו מהמכתב שנשלח אליהם, פירט ר' שלום מענדל במכתבו לרבי, שנקרא הרמ"ש בפי אנ"ש. במכתב מוסיף לבקש כי הרבי ימשיך לדאוג עבורם, ולהיות בעזרתם:

"כמים קרים על נפש עיפה היו לנו הדברי חיזוק שבמכתב כ"ק הרבנית תחי', בראותינו כי בשעה האיומה הזאת עוד יש לנו מנחם ומחזק אותנו. בקשתנו על להבא לא לעזוב אותנו ולדאוג עבורנו ולהיות בעזרתנו בגו"ר. ובעזה"י עלינו להתחזק בכל עבודות הקודש האמורים במכתב. והנה הואלתי נא להודיעני דעתם הרמה אם כדאי לסדר בפה "הספד" כמו שסידרו בפאריז...".

למכתב מצרף פ"נ על מנת לקוראו בציון כ"ק אדמו"ר הרי"צ. כמו כן מתעניין במחיר הדפסת קונטרסים כדי למצוא מנדב.

הרבי העביר את תשובתו דרך מזכירו הרב ח.מ.א. חדקוב:

"... הנה המחיר [של הדפסת קונטרסים] הוא החל ממאתיים דולר ומעלה בהתאם למספר הדפים. יכולים להשתתף באותו הקונטרס גם שני שותפים ...

בשאלתו אודות סידור 'הספד', הנה כאן נהגו שמצד אנשי חב"ד גופא לא סדרו שום הספדים. אבל לא התנגדו לסידור הספדים על ידי רבנים וקהילות, כשהוחילו מזה חיזוק ביהדות, ולכן נראה שאם בקהלת כבוד מעלתו ירצו לעשות הספד יוכל להסכים לזה.

ובאם אנ"ש ש'י' ימצאו לנכון לקרא בעצמם לאיזו אסיפה, אל תהא לה צורת הספד, אלא ילמדו קטעים מאיזה קונטרס או שיחה של כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וידברו דברי התעוררות בענין חינוך וחיזוק היהדות. בברכת כט"ס. הרב ח.מ.א. חדקוב".

בינתיים נשלחו עוד שני מכתבים כלליים מבית הרב בר"ח אדר, האחד הוא לחיזוק התמימים ואנ"ש ובו כמה הוראות מעשיות עבור הזמן העתיד. המכתב נחתם בידי שני חתני דבי נשיאה; הרבי, והרש"ג. המכתב מתאר בתחילתו בלשון שופעת רגש את הקשר שבין הרבי לחסידים, והמחויבות של החסידים כלפיו:

”כבוד קדושת מו”ח אדוננו מורנו ורבינו עלה השמימה, ואנחנו תלמידיו וחסידיו המקושרים אליו בכל מאודנו ונקודת נפשינו, נשארנו עזובים גלמודים ונדכאים. הפנים מאירות שהחי רוחנו, ועודד נשמת כל לב נשבר ונדכא, וכל אחד מצא נוחם לנפשו בעת צרתו ודאגתו, בריסי טל שיח קדשו והגיון ברכת לב טהור, - הוסתרו עתה מעיני בשר.

אתם תמימים, אשר בשם 'אהובי נפשי צמודי לבבי' קראכם תמיד, וידאג יום יום על מצוקתכם וישמח על טובכם ואשרכם, ויעמידכם בקרן אורה ברוח ובגשם, התעוררו לקיים ככל אשר הדריכםם...”

בהמשך המכתב מורים לכל אנ”ש שבמשך הי”ב חודש ילמדו מאמר מכ”ק אדמו”ר הריי”צ בכל שבוע, מאלו שנדפסו, ומאלו שעומדים להיות נדפסים. כמו כן על כל אחד לפעול בחיזוק היהדות וחינוך הכשר בעירו. את המכתב חותמים: “ויתדברו איש את רעהו וכולם יחדיו ימלאו את תפקידם ושליחותם הנפשית אשר בשבילה הובאו שמה ע”י ההשגחה העליונה”.

המכתב השני הופנה אל “הרבנים הגאונים, חובבי תורה ומצוה וכל קהל עדת ישורון”. המכתב פותח בתיאור תפקיד נשמתו הכללי של הרבי הריי”צ:

”אלקי הרוח והבשר שחלק מחכמתו ליראיו, שם אבן החן בעטרת הוד כ”ק מו”ח אדמו”ר הרה”ק מליובאוויטש זצוקללה”ה נבג”מ זי”ע הכ”מ. מנוחה לא ידעה נפשו העדינה ובמסירת נפשו הקדושה לחם מלחמת ה’ לפעול ולעשות בהרבצת תורה, הפצת דא”ח, חינוך הכשר, והטבת מצבם הכלכלי של עם ישראל בכל תפוצות הגולה ובארצנו הקדושה, ושקד יום יום להיטיב לכל, לנחם ולעזור שדודי יום ולחבש עצובי רוח.

עם ישראל יבכה למשפחותיו, על הלקח עדי האלקים מאתנו - בחדש האחד עשר ביום העשירי שבת קודש בקר נפתחו השמים ושמי השמים העליונים, והנשמה הטהורה עלתה להשתפך אל חיק אבי’ בנעימה קדושה ובשקיטה אצילית מסר רבינו הקדוש נשמתו לאל אלקי הרוחות, והוסגרו עיני אב הרחמן לנו ולכל עם הקדש יחיו.”

בהמשך מתואר במכתב מעלתם של נשיאי ישראל שאף לאחר הסתלקותם לא יפרדו מעל צאן מרעיתם, ומתרפסים לפני כסא מרום להגן על עם ישראל.

770 EASTERN PARKWAY • BROOKLYN 13, N. Y.

בי"ה רי"ח אדר השי"ח,
ברוקלין.

אל כבוד הרה"ג והרה"ח, אל חובבי
חורה ומצוה, וכל קהל עדה ישורון
בכל מקום שהם, ד' עליהם יחיו.

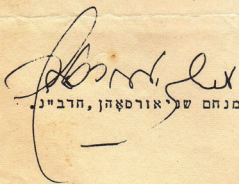
שלום וברכה!
אלקי הרוח והבשר שחלק מחכמתו ליראיו, שם אבן החן בעטרת
ראש הוד כ"ק מו"ח אדמו"ר הרה"ק מליובאוויטש וצוקלה"ה נבגים ז"ע
הכים, מנוחה לא ידעה נפשו העדינה ובמסירת נפשו הקדושה והסתורה לחם
מלחמת ד' לפעול ולעשות בהרבצת חורה, הפצה דאית, חינוך הכשר, והסמכה
מצבם הכלכלי של עם ישראל בכל תפוצות הגולה ובארצנו הקדושה, ושקר
יום יום להיטיב לכל, לנחם ולקזור שדודי יום ולהשב עצובי רוח.
עם ישראל יבכה למשפחותיו, על הלקח עדי האלקים מאתנו,
בחדש האחד עשר ביום העשירי ש"ק בקר נפחות השמים שמי השמים העליונים,
והנשמה הסתורה עלתה להשתפך אל ח"ק אבי' בנעימה קדושה ובשקיפה אצילית
מסר דבינו הקדוש נשמתו לאל אלקי הרוחות, והוסגרו עיני אב הרחמן לנו
ולכל עם הקדש יחינו.

גבורי ישראל מגיני ארץ, גם בהשיבם נפשם אל חיק אביהם
שבשמים אשר לו משלימים את נפשוחם, הנה לא זה בלבד שלא יפרדו מעל צאן
מריעם, הנה עוד מחרפים לפני כסא מרום להחציב לפני הוד אל רם ונשא
להגן על עם ישורון לדרוש רחמי וחסדי השי"ת על בניו עמו ונחלתו.

הצפחינו בזה לכבוד הרה"ג והרה"ח, אל חובבי חורה ומצוה
וכל מעריצי שמו וזכרו הקדוש של הוד כ"ק מו"ח אדמו"ר הרה"ק וצוקלה"ה
נבגים ז"ע הכים, אשר - יום השי"ק פרשת תרומה, ואח יום השלשים להסתלקותו
יבצעו ליום התעוררות, להחאפ בתמונים בבחי הנסיות ובבחי מדרשות,
להתקור ולהתחזק בדרך התורה ומצוה, ובה יגמלו קורה רוח לנשמתו,
הקדושה והסתורה, וזכותו הקדוש יגן עלינו כולנו ונזכה כולנו לגאולה
שלמה בקרוב ולה עוד המקהה והקיצו ורננו שוכני עפר, והוא כ"ק מו"ח
אדוננו מורנו ורבנו הרה"ק וצוקלה"ה נבגים ז"ע הכים בחוכם.

בכבוד וברכה כל טוב,

הנשברים והנדכאים:

הרב שר"י גוראריי, חבדי"ן.
הרב מנחם של יאורסקאן, חבדי"ן.

לבסוף מבקשים מכל אחד שיקבע את שבת קודש תרומה, ויום השלשים ליום
התעוררות ואסיפת המונים להתעורר ולהתחזק בדרך התורה והמצוה, ובזה
יגרמו קורת רוח לנשמתו הקדושה. על החתום באים הרבי והרש"ג.

אחריותו של הרבי לכלל ישראל קודם קבלת הנשיאות

כפי המתגלה ממסכת המכתבים הענפה שהרבי כתב ושיגר לנציגי אנ"ש בכל
אתר, החל הרבי לקבל אחריות מקיפה ומלאה על כל המתרחש בקרב אנ"ש,
ולהדריכם בדרך בה ילכו עת אשר החושך כיסה את עין כול עם יצירת קשר
אישי עם רבים מהחסידים ודאג לציבור החבדי"י כמנהיג. בד בבד החל מקומו
של הרבי כ'ממלא מקום' של חותנו אדמו"ר הרי"צ להעשות מוחשי יותר ויותר
בקרב אנ"ש. אולי ניתן להגדיר זאת כך - הרבי לקח על עצמו מיד את האחריות

של 'נשיא ומנהיג הדור' לדאוג לקהל החסידים וקהילות ישראל, בלא המעמד והסממנים הרשמיים המלווים לזה.

אכן בינתיים הרבי דחה כל בקשה הקשורה לקבלת הנשיאות. הרבי עדיין לא קיבל על עצמו באופן רשמי את התואר 'רבי', אך בהחלט פעל בכל המישורים כמי שלקח על עצמו את הנהגת הכלל. עוד טרם חתמו על קבלת הנשיאות, או קיימו טקסים כל שהם המבטאים זאת, החל לחלחל לתודעת הכלל כי הרבי הינו ה'ממלא מקום'.

הרבי בהיותו עומד בראש המוסדות הציבוריים הבולטים של חסידות חב"ד - 'המרכז לענייני חינוך', 'מחנה ישראל', וקה"ת, כשלימינו עומדים חבר מזכירים מנוסים ומסורים בתכלית, החל לדאוג להנהלת האחריות והתפקידים הנוגעים למוסדות אלו, אף על אנ"ש. בעצם, במסלול חייו נפגש כל חסיד עם ענייניו ופעולותיו אחד מהמוסדות הללו; לימוד החסידות קשור עם הספרים הנדפסים ומופצים באמצעות קה"ת, ועם המאמרים והקונטרסים שנשלחו בתקופה הראשונה לרגל כל יומא דפגרא. חינוך הילדים נגע ל'מרכז לענייני חינוך', שבאחריותו היה כלול הקמת ותחזוק בתי ספר, וסניפי בתי שרה, ועוד. ופעולות הפצה שונות התאגדו תחת 'מחנה ישראל'.

לא רק הפעילות של הרבי העידה על לקיחת אחריות להנהגת הכלל, גם אופן התנהלות המזכירות העידה כי הם רואים ברבי כ'רבי'. הדברים התבטאו ביחס שהתייחסו אל הרבי ולבקשותיו במכתביהם ועד לפרטים הטכניים כגון הבלאנקים שעליהם נכתבו המכתבים. כל כמה שהתקרבו לי' שבט נעשה ברור יותר שהרבי יקבל את הנשיאות וכבר קיבל עליו את ההנהגה.

להלן סקירה מקיפה על ההתכתבות העניפה של ה'מכתבים כלליים' עם תמצית תוכנם ששלח הרבי לריכוזי אנ"ש מי' שבט תש"י ועד יום קבלת הנשיאות, י' שבט תיש"א, ובתוכם אף לאנ"ש בדובלין. ר' שלום מענדל קיבל את כל המכתבים כלליים שנכתבו באותה השנה כנציגם של אנ"ש באירלנד. לשלימות הענין התייחסנו אף למכתבים שנשלחו מבית הרב כשאליהם מצרף הרבי את חתימתו.

מכתב ראשון נשלח בח"י שבט תש"י, סוף 'השבעה', בו מתארים את השבר

והצער העמוק בהסתלקות הרבי הריי"צ ומחזקים את עדת החסידים להתחזק בדרכיו (כדלעיל). המכתב נכתב על גבי בלאנק של הרבנית 'נחמה דינה'. באו על החתום: הרבנית נחמה דינה, הרבי והרש"ג. מכאן ואילך הרבנית נחמה דינה לא חתמה על מכתבים כלליים, מלבד על מכתבי ברכה, ואיחולי 'שנה טובה'. שני מכתבים נוספים נכתבו בר"ח אדר, על ידי שני 'חתני דבי נשיאה', המכתבים שנכתבו בידי הרבי והרש"ג הודפסו על גבי דף חלק כשלמעלה מצויין רק הכתובת של 770. תוכן המכתב בא לעורר את רגש ההתקשרות לרבי הריי"צ ולדרכיו והוראותיו. במכתבים מופיעים אף כמה הוראות פרטיות בנוגע ללימוד תורתו. כדלעיל.

בי"א אדר שלח הרבי מכתב 'כללי פרטי' שנכתב על גבי בלאנק של המרכז לעניני חינוך אשר מטרתו לבשר אודות הקונטרס הנדפס לרגל פורים, כשבהמשכו מבאר ענין תפקידו של חסיד - להיות כאברהם אבינו שלא רק האיר בו ה'אחד' אלא עוד זאת שהתעצם עם ה'אחד' - 'אחד הי' אברהם'. ועל דרך זה על חסיד לראות לא רק שיאיר בו אור החסידות אלא שיתעצם עם אור תורת החסידות ומדות חסידיות "עד שיהיו לאחדים ממש". על המכתב הוסיף הרבי בכתב ידו הקדושה: "בברכה ופ"ש כל חבורתו תי'. מ. שניאורסאהן". סיום זה המבקש לפרוש בשלום כל החבורה שיחיו, מופיע בכתב יד קודש בכל סוף מכתב כללי נשלח על ידו באותה השנה. שלוש ימים לאחר מכן בעצם יום הפורים נתקבל מברק מהרבי והרש"ג

שתוכנו:

"קלמנסון . .

דובלין, בבקשה

למסור לאנ"ש

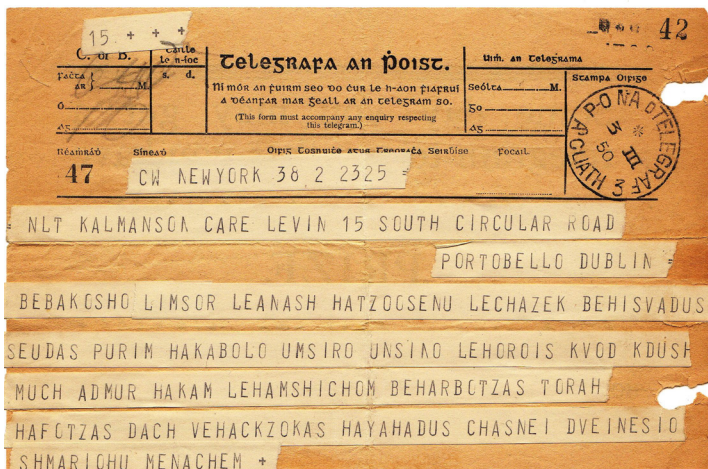
הצעתינו לחזק

בהתוועדות סעודת

פורים הקבלה

ומסירה ונתנה

להוראות כבוד

קדושת מו"ח אדמו"ר הכ"מ להמשיכם בהרבצת תורה הפצת דא"ח
והחזקת היהדות. חתני דבי נשיאה. שמריהו, מנחם.

כעשרה ימים לאחר מכן שלח שוב הרבי מכתב 'כללי-פרטי' שנדפס על
גבי בלאנק ה'מרכז לעניני חינוך'. המכתב פותח בהודעה על משלוח הקונטרס
שנדפס לב' ניסן יום הסתלקות אדמו"ר הרש"ב ונשיאות בנו ממלא מקומו -
ומכאן ממשיך בהוראה ותפקידו של כל אחד ללמוד מרבותינו נשיאינו, אשר
היה בהם ב' הופכים; מחד הם היו ממונים ומנהיגי עם ישראל, ומאידך הם עצמם
התעסקו עם כל אחד עד לאנשים פשוטים בממונם בגופם ובנפשם - "ועד נשיא
דורינו הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, המפיץ מעינות תורת החסידות חוצה ביתר
שאת וביתר עז, ומתעניין ומשתדל ומתעסק בטובת קטן וקטנה בישראל". כך על
כל אחד מוטל להיות מחד בדוגמת שר ופקיד, לעסוק בהפצת תורת החסידות
ולהשפיע על סביבתו, ולעומת זה להיות כאיש חיל שעל ידו בא הניצוח בפועל,
דהיינו איש המעשה בענינים של קבלת עול. על החתום בא הרבי. בשולי הגליון
הוסיף הרבי הוספה בכי"ק כדלהלן.

המכתב הבא נשלח בר"ח ניסן - מכתב כללי לכלל ישראל, מאת 'חתני דבי
נשיאה', בו מציעים שבחג המצות שענינו 'מיכלא דמהימנותא' שמחזק את
האמונה, ונותן כח ועוז לכל הבא לגשת אל הקודש לעבוד עבודת ה' למעלה
מטעם ודעת - ינאמו בבתי כנסיות לעורר את אחינו בני ישראל להתחזק
בשמירת התורה ומצוות. "וביחוד לעורר את הנוער והצעירים בפרט, ובפרט
לקיות המצוות מעשיות - שעל זה מסר אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע
הכ"מ את נפשו הקדושה". על החתום באו הרבי והרש"ג.

המכתב הבא - מכתב 'כללי-פרטי' שנשלח על ידי הרבי בי' ניסן, על גבי
בלאנק של ה'מרכז לעניני חינוך'. בהמשך להודעה על משלוח הקונטרס לחג
הפסח, מעביר הרבי מסר פנימי לעורר את אנ"ש. וכרגיל מלבישו במשל, ומוריד
את הנמשל לפרטים. הרבי ממשיך את תפקיד עבודת האדם בעולם לענין
האכילה, ולאיש צבא. כשם שבאכילה על מנת שתעשה את פעולתה הראוי' -
עליו לדעת כי הוא אוכל בשביל חיות נפשו, כך יביא המאכל תועלת רצויה יותר
בהתאימו את המאכל למטרת החיות, כך הוא גם באדם המלמד ומתעסק עם

הזולת עליו לדעת כי המטרה היא כדי להחיותו. וכדי להחיות אחרים עליו להיות חי בעצמו.

מכאן בא הרבי למשל מאיש הצבא. כאשר יאמר אדם שמכיר את מצב עצמו כי איננו בדרגה שיכול להחיות אחרים – על אותו אדם להיות כאיש החיל היורה בכלי הנשק, אף כשאינו יודע כיצד פועל הנשק, ואינו יודע את אופן מהלך המלחמה, כשמוסר את נפשו על כך בפועל, הרי הוא מנצח. וזה בתנאי שיאמין בראשי המלחמה ויציית להם, שהם המלך והנשיא. ובמלחמה הרוחנית עליו לפעול בפועל גם כשאינו בדרגא נעלית, אלא שעליו להאמין בנשיא ומנהיג הדור.

לסיום אחר ברכת חג הפסח כשר ושמוח מוסיף הרבי בכי"ק:

”לו ולכב"ב [ולכל בני ביתו] שי' ולכל חבורתו תי'. חי"ק.”

בו ביום קיבל ר' שלום מענדל מכתב כללי נוסף הממוען לבנות 'בית שרה' ו'בית רבקה', ונשלח לר' שלום מענדל כמנהל בית שרה בעבר. במכתב מורה הרבי על תפקידם של בנות בתי ספר אלו, להאיר את סביבתן. ובלא להתחשב באיזה מצב הם עצמם נמצאים לעסוק עם חברותיהן, וה'מרכז לענייני חינוך' מוכן לעזור בזאת. על החתום: הרב ח.מ.א. חדקוב. דירעקטאר.

לכבוד חג הפסח נתקבל מברק חיזוק שנשלח בי"ד ניסן תש"י מ'חתני דבי

נשיאה', בו נכתב:

”בבקשה למסור לאנ"ש ברכת חג כשר, ובבקשה בפסח לדבר ברבים

לעורר בהתחזקות

שמירת התורה

והמצוות, הרבצת

תורה ועבודת

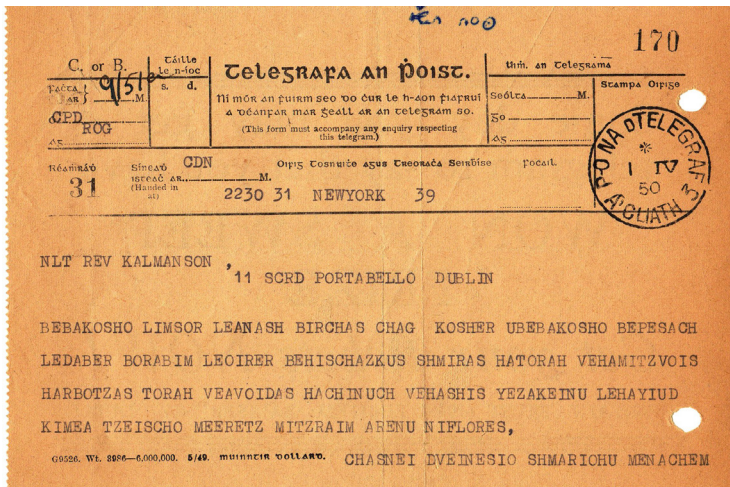
החינוך. והשי"ת

יזכנו להיעוד

כימי צאתך מארץ

מצרים אראנו

נפלאות.

חתני דבי נשיאה שמריהו, מנחם".

המכתבים הבאים של הרבי נכתבו על גליוני הבלאנקים של קה"ת, בשונה מהקודמים שנכתבו על גליוני הבלאנקים של ה'מרכז לענייני חינוך'. בבלאנקים של ה'מרכז' ממשיך הרב חדקוב להשתמש, וכן הרבי בהזדמנויות בודדות. המכתב הבא של הרבי נשלח בי' אייר תש"י, על גבי בלאנק של קה"ת. תוכן המכתב הוא אשר כשם שאשה מעוברת צריכה שיעבורו עליה ט' חדשים עד שתלד, ולעתיד לבא יהי' זה בט' שעות. כדי שיושלמו אצלו התשעה מידות, זהו עבור הלידה בפועל, אך כבר אחר ג' חודשים ניכר מציאות הוולד - 'ימי הבחנה'. ולפי שעברו ג' חדשים מהסתלקות הרבי, על כל אחד לעשות חשבון צדק ולהתבונן "אשר חיי רוחו שבק לנו, וצריך להיות גדל והולך גידולי גידולין".

לפסח שני שלח הרבי עוד מכתב כללי שנדפס על גבי בלאנק של קה"ת בו מעורר מאוד להוסיף בהפצת המעיינות חוצה בקשר ל"ג בעומר, וכדברי הזוהר שבחיבור זה יצאו מהגלות, ועל כל אחד לדעת כי על ידי הפצת המעיינות מאיר את חושך הגלות, ומקרב את ביאת משיח צדקינו.

בערב ר"ח סיון שלח הרבי מכתב נוסף בו מבאר לקראת חג השבועות את ב' הענינים שבתורה לגבי חיובי האדם, הכולל חיובים פרטיים כקיום מצוה פרטית, וחיוב לימוד כללי שמביאתו לידי מעשה. וכמו כן פעולתה על האדם נעשית בב' אופנים אלו חיות כללי וחיות פרטי. בהמשך מדגיש הרבי את החשיבות ללימוד תורת נשיא ישראל המביאתו לידי התקשרות אליו "וההתקשרות האמיתית היא ע"י לימוד התורה".

למחרת שיגרו הרבי והרש"ג מכתב כללי כהכנה לחג השבועות בו מזרזים לקיים שיעורי תורה ברבים, ומציעים לבחורי הישיבות לנצל את ימי הקיץ לקרב את הנוער ללימוד בישיבות.

בר"ח תמוז שלחו הרבי והרש"ג מכתב כללי לקראת י"ב י"ג תמוז בו באים לחזק את ההתוועדיות ביום זה. במכתב באות התבטאויות מעניינות בהקשר לזה:

"עשרים ושתים שנה חגגנו את מועד ימי הגאולה י"ב וי"ג תמוז הנקבע לברכה גאולה וישועה כמועד המועדים . . וכ"ק אדמו"ר הכ"מ הי' מתועד בעצמו בהתוועדות . . וקיימנו את האמור נגילה ונשמחה בך . . וברירא מילתא שבכל התוועדות של אנ"ש . . ישתתף כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בעל המעשה והוא יעורר רחמים רבים על כולנו..."

יש לציין שהיה זה מכתב כללי האחרון (עכ"פ מתוך מה שנשלח לר' שלום מענדל) שבאים על החתום הרבי והרש"ג יחדיו. מכאן ואילך כל המכתבים והמברקים נשלחים בידי הרבי בלבד. מהרש"ג אין שום מכתב או מברק (מלבד צירוף חתימתו למכתב ברכה לרגל ראש השנה).

יומיים לאחר מכן בג' תמוז שלח הרבי מכתב כללי פרטי על גבי הבלאנק של קה"ת בו מודיע על משלוח קונטרס ל'חג הגאולה'. בהמשכו מציין הרבי כי מהנשיא מקבלים כח וחיות לכל הענינים, ומסיים:

"יכולת על כל זה ניתנה לנו, חפץ בכל זה יש לנו, וכשיהי' הרצון – אין

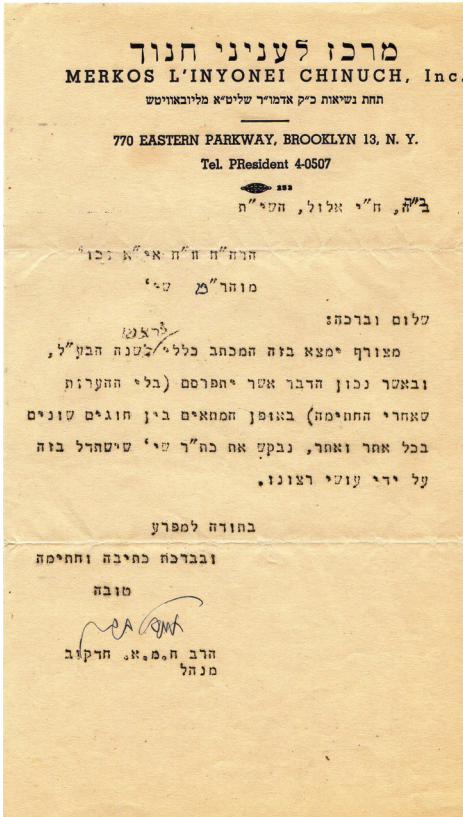
לך דבר שעומד בפני הרצון".

כחודשיים לאחר מכן ב"ג אלול שיגר הרבי שוב מכתב 'כללי פרטי' המודיע על משלוח קונטרס לכבוד ח"י אלול ובהמשך מציין את עניין ח"י אלול שהבעש"ט ואדה"ז הכניסו חיות בעבודה של 'אני לדודי ודודי לי'. לקראת סיום המכתב מעורר את כל אחד לערוך חשבון נפש בעצמו.

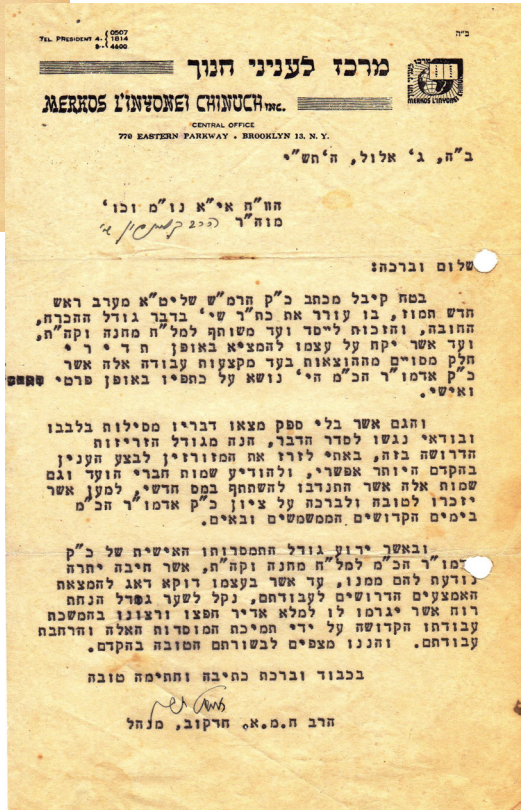
בח"י אלול הייתה עוד 'פריצת דרך' בדרך לקבלת הנשיאות – לעומת המכתבים הקודמים שנשלחו בעיקר בהמשך להודעה על משלוח קונטרסים וכיוצא בזה, ערך הרבי בח"י אלול מספר 'מכתבים כלליים' לכלל ישראל, ולא על בלאנק של אחד המוסדות, אלא על גבי ניר לכן. מכתב כללי אחד מוען - "אל אחינו ואחיותינו, בני ובנות ישראל, בכל אתר ואתר, ה' עליהם יחיו" בשני שפות בעברית ובאידיש.

מכתב נוסף נכתב לתלמידי הישיבות. ועל אלו בא הרבי בפעם הראשונה על החתום בשמו הקדוש ושם אמו.

תוכן ה'מכתב הכללי' אף הוא שונה מכל המכתבים הקודמים שעיקר הדיבור ברובם נסב אודות אדמו"ר הרי"צ וההתקשרות אליו. במכתב זה אין מוזכר כלל

עניין ההתקשרות, אלא קיימים בו הוראות לכלל ישראל כהכנה לשנה החדשה - לערוך חשבון נפש, ולפעול עם הזולת. גם אם האדם עצמו בחזקת עני ברוחניות חל עליו גם כן הציווי 'כי תראה ערום וכיסיתו', לכסותו בתורה ומצוות. לקראת סוף המכתב מאחל הרבי 'בברכת לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות'. ובא על החתום: "המברך ומתברך בכתובה וחתומה טובה מנחם מענדל בן

חנה שניאורסאהן חתנא דבי נשיאה כבוד קדושת אדונו מורנו ורבנו (מליובאוויטש) זצוקל"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ".

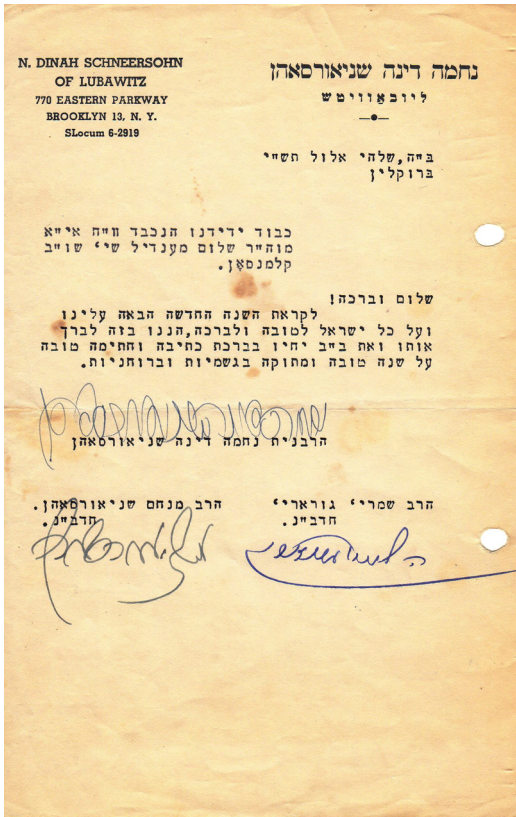
נופך חשיבות למכתבים אלו התקבל בזאת שהצטרפו אליו שני מכתבים מהרב חקוב בהם הוא מבקש לפרסמם באופן המתאים בין חוגים שונים בכל אתר ואתר. במכתביו אלו, ובמכתביו מתחילת חודש אלול, מוסיף הרב חקוב את

מכתב ראשון מהמזכירות (ממה שנשלח לרב קלמנסון) בו הרבי מופיע עם התואר כ"ק - ג' אלול תש"י

התואר "כ"ק" לשמו של הרבי. כך היה די ברור לאנ"ש באירלנד מיהו היושב על כס הנשיאות באופן כמעט רשמי.

המכתבים הבאים החלו להכתב על גבי גליוני הבלאנקים של 'מחנה ישראל'. בג' דסליחות שלח הרבי שוב מכתב כללי פרטי. אחר שמודיע על משלוח קונטרס לראש השנה, מבאר מהו הגילוי שגילו הבעש"ט, והמגיד, ואדה"ז.

לקראת ראש השנה קיבל ר' שלום מענדל מכתב ברכה לשנה החדשה עליו חתומים הרבנית נחמה דינה, הרבי והרש"ג.

בערב שבת קודש שבת תשובה תשי"א שיגר הרבי מכתב 'כללי פרטי' נוסף על גבי הבלאנק של 'מחנה ישראל'. אחר שמודיע על הקונטרס שנשלח לכבוד יום הכיפורים, מבאר את מעלת התשובה. לבסוף מוסיף הרבי בכי"ק

"הפ"נ שלו קראתיו על הציון ער"ה [ערב ראש השנה] ובהיכל - בר"ה." "בי"ג תשרי שיגר שוב הרבי 'מכתב כללי פרטי' על גבי הבלאנק

של 'מחנה ישראל'. אחר שמודיע על משלוח קונטרס לכבוד חג הסוכות מבאר עניין האחדות שמתבטא בד' מינים ובסוכה. יחד עם זה נשלחו מאת הרבי שני גליוני נייר בהם מפורטים - "מנהגי חג הסוכות שמיני עצרת ושמחת תורה - שיש בהם חידוש".

בחול המועד סוכות שלח הרבי 'מכתב כללי פרטי' נוסף שנכתב על גבי

הבלאנק של 'מחנה ישראל'. אחר שמודיע על משלוח קונטרס לכבוד שמיני עצרת ושמחת תורה מבאר ענינם של מועדים הללו. בי"ח מרחשון נתקבל אגרת מהרבי שנתבה תיכף אחר יום הכפורים ונשלחה לכמה מאנ"ש ששלחו פדיונות:

"הרה"ח הו"ח אי"א וכו' מו"ה שלום מענדל שי'
שלום וברכה :

הפ"נ שלו נתקבל, ואקראהו בל"נ על ציון כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ. וצדיקא דאתפטר, אשתכח בהאי עלמא יתיר מבחיוהי, בטח יתן ברכתו והשי"ת ימלא ברכתו בגשמיות וברוחניות.

הנדפסים שביקש יושלח ימים אלו מהמשרד. בברכת כל טוב. (חי"ק)
[ביום הנקרא] בשם השם - מחרת יום הכיפורים תשי"א. קראתי הפ"נ בעריוה"כ על הציון, ואח"כ בהיכל כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, שלשם נכנסים לנתינת פדיונות וליחידות. והנותן כו' צריך להודיעו. בטח ראה מכתבי הכללי, ובבקשה להודיע מה נעשה בזה במשך חדש הכללי הוא חודש תשרי. ות"ח מראש."

בי' כסלו שיגר הרבי 'מכתב כללי' נוסף על גבי הבלאנק של 'מחנה ישראל' בו מבאר את משמעות ענין 'יפוצו מעיינותיך חוצה'.

בט' טבת שלח הרבי 'מכתב כללי פרטי' על גבי דף חלק. למעלה כתב הרבי בכי"ק בהדגשה: "בבקשה לפרסם" במכתב זה שנכתב לרגל סיום אחד עשר חודש להסתלקות, מבקש הרבי מאנ"ש להתחזק עד יום היא"צ בג' הקוין דתורה, תפילה ומעשים טובים. ומוסיף הוראות מפורטות בזה, ביניהם ללמוד בפרטיות את המאמר 'באתי לגני'.

בר"ח שבט שלח הרבי את המכתבים הכלליים האחרונים שנכתבו קודם לקבלת הנשיאות' בפועל. במכתבים אלו פירט הרבי שורת הוראות לכבוד י' שבט כיצד על הנהגת החסידים להיות ביום ההילולא הראשון, והתעוררות בחיזוק ההתקשרות.

ביום י' שבט תשי"א יום 'קבלת הנשיאות' עצמו שלח הרבי מברק התעוררות לאנ"ש שבדובלין דרך ר' שלום מענדל:

דקדקה פיראס

ב"ה, ט טבת התי"א, ברוקלין, נ"י.

הנה חו"ח א"א נ"מ זכו' מהר"מ שלימ"א

שלום וברכה:

מופג"מ הקונטרס להשעה בטבת ס"יוס אחד עשר חדש מיום החתונה כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ וכמו קונטרסים הקודמים, הוא לזכות בו אה הרבים ואה סביבתו בפרט, זכות מל' זיכרון ובירור, ועל ידי זכרון נוסף למטה ממשיכים וזכות אורה מלמעלה ומקבלים אותם במוב,

וכמבואר בהקדמת הקונטרס, שיש לומר אשר לאחר יא' חודש מתחיל סדר חדש בעליות הנשמה בג"ע גומא (כמו שבאלו השייכים לה עולים או משהניס לג"ע)

וא"כ על כל המקושרים החובה והזכות להעלות גם הם ממצבם ומקמדם עד עתה למען לא תהי' חלישות ח"ו בהתקשרות, ואדרבה.

ואופני ההתקשרות כבר ביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בכ"מ.

כן באחי האי"ע, אשר מעתה ועד יום היארצייט (י"ד שבט) עלי' הבאה אחרי עלי' הנ"ל, כל הרי או מקושרים הענינים, דיוס ההתקשרות, ישמח כל אחד בהוספת עלי' נכר בשלש הקוין דחורה ועבודה וגמ"ח. והוא:

א) יגמור עד היארצ' חמשה פרקים משניות (משנה אחת נשמה, אשר חמשה שמה נקראו לה) בע"פ או בפנים. ומה טוב שיהלוק באופן כזה אה כל הש"ס משנה. ויזכרו לצרף יחד איזה ביהכ"ס או קבוצ' אה"ס.

ב) יתחד לענין זה ביחוד באופן שיגמור עד היארצ' כל החלים מעם אה.

ג) יתן בכל יום עד היארצ' (כמובן מלבד בשבתות) צדקה קודם החטלה או לאחרי, במרובות היינו במסעדות קטנות שאדמו"ר הזקן קוראם "קטנים" ולשונות המסטר מעם למעם כדי שלא יעשה לחיוב נדר, ולחלקם אה"כ לצדקות שונות.

ד) ונוסף על כל זה - ע"ד היארצ' ילמוד בע"פ ויחקוק בזכרונו ממאמרי חורה כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ, ובפרט המאמר דיוס ההתקשרות (ד' באחי לגני, קונטרס ע"ד) כולו או חלק ממנו - אשר ע"י חורחו טובה בקרבו גם כשקוסק במילי דעלמא.

ומובן אשר כל המוסף בכל הנ"ל - מוסיפין לו.

המטבה להחבטר מוציאנה הסובות בכל הנ"ל וז"ל
6 המזוה"ת
מנחת לביאורטאחתי

השנה בטבת: בסיום אמירה הקדיש ריא' חדש יס אומרים דמונים מיום הקבורה (לבוש טובא בא"ר קל"ג, נועם מגדים לבעה"ט פרמ"ג, קצתו ע"כ ו ס"ו) ויא' שמונים מיום המיתה (סידור יעבץ דיני קדיש אה לט. מה אפרים ע"ד מ"ע, לומר ציון הנאמן דף טג שכן נהגו כל המוציאנה. וראה ילקוט דת ודין ע"ק).

והנה רבנו הזקן פסק (שו"ע או"ח רס"א) דאומרים קדיש מיום המיתה גם קודם הקבורה, כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ הורה שינהגו היא"צ מיום המיתה אף בשנה הראשונה. ולכמה יעות ברנינים אלו, הלוי"ג"כ דינ סיוס יא"ה שיהי' מיום המיתה. יצדעו דב"ק אדמו"ר (מהר"ט ב) נ"ע נצטער על השוסף יום א' באמירת קדיש די"א חרשים, כדמוני קרוב לודאי, שכ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ הפסיק במטה. די"א דבשומר אפילו יום אחד ב"ב הו"ט. למנהגו שאין אומרים אלא יא' חודש. הו"ט ביוון הנסטר דמחזיקו כרע, ח"ו. ולכן נ"ל, דאפילו בן דחיוב אלים ימנה מיום המיתה, ובפרט חתנו וחלמידו, ולכאורה טוב שירד לפני החיבה, דאין בזה זילות כיון שרואים שאינו אומר קדיש, ויוצא גם לדעה אה"ו. וצ"ק שלא נמצא מירת הקדיש מבזהו על

CT 11 PSIMCHO + 47
 Telegrafa An Poiste.
 Western Union Ord 17
 VA 45 7 TH 1049 F BROOKLYN NEWYORK VIA
 RABBI KALMANSON 11 SCROAD PORTOBELLO DUBLIN
 PIRKAS KABOLAS HATOIRO PSIMCHO UPIPIMIUS URETACH
 YAARCHU HISVAADUS CHASIDUSI = MENACHEM SCHNEERSON +

"רבי קלמנסון . . דובלין. ביום ההילולא בפרט נעמוד הכן אתם ואנו כולנו להתחזק באילנא דחיי על ידי אהבת השם אהבת התורה אהבת ישראל דכולא חד ועשי' לעילא ולקבל ברכת הוי' שיעורר עלינו כולנו נשיאנו בעל ההילולא בברכה. מנחם שניאורסאהן.
מטובו למסור הנ"ל לכל אנ"ש".

קבלת הנשיאות, נרתמים לעניי הרבי

שנת תש"י היתה שנה קשה לחסידי חב"ד שאך זה יצאו מעבר למסך הברזל וכל משאלותם היתה לחזות בזיו פני הקודש של הרבי הריי"צ, ובפרט בני הדור הצעיר שטרם זכו לכך. השמועה על ההסתלקות שהגיעתם בעודם בטילטולי הדרכים הכתה אותם במהלומה קשה. אך בחלוף הזמן החלו להבין כי יש להם מנחם וגואל, וכי הם לא נעזבו.

מהמכתבים שנכתבו בשעתו, ונשארו שמורים בארכיונו של ר' שלום מענדל ברור כי אף אצל אלו שלא שהו בארצות הברית ולא הכירו את הרבי מספיק אלא נמצאו בתפקידם באירלנד גם לגבם הרבי שנקרא בפיהם הרמ"ש היה הממשיך הטבעי, ואליו הופנו השאלות.

ולדוגמא במכתב ר' סענדער מענקין מאלול תש"י מוסיף אשר:

"קבלתי הסכמת כ"ק שליט"א וברכתו גם כן בפרנסת גשמיות ורחניות".

מידידו ר' שלום דובער רסקין קבל מכתב בחודש חשון תשי"א המבשרו כי

נעשה חתן:

"הכלה שלי שמה רבקה תי' המחונכת אצל הרב ר' זלמן שמעון שי'

[דבורקין] שלשום קבלתי הסכמה מכ"ק אדמו"ר שליט"א - כ"ק הרמ"ש

שליט"א -".

זאת בנוסף לציות לפקודותיו והוראותיו של הרבי ששוגרו אליהם דרך ר' שלום מענדל. מכל עשרות ההתכתבויות אין ניכר שום ספק ופקפוק בקבלת נשיאותו של הרבי.

אצל ר' שלום מענדל היה זה טבעי ביותר לקבל את 'הרמ"ש' כרבי - משך למעלה משלש שנים שמר על קשר רצוף עם הרבי ושימש כ'איש הקשר' שלו בכל מקום היותו. הרבי התעדכן דרכו בכל עת אודות מצב אנ"ש, ודאג להעביר

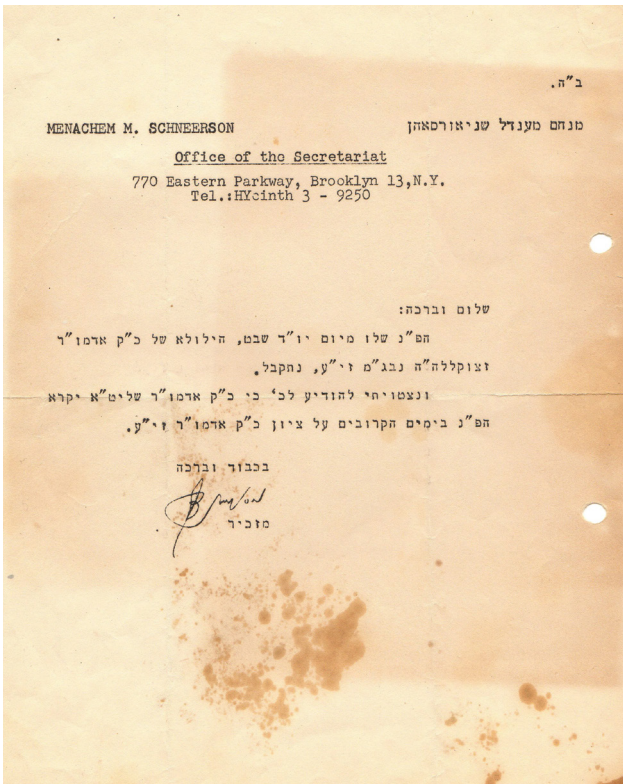
אליהם דרכו את ההוראות בעניני הפצת המעיינות, פעילות בחינוך, הדפסת ספרים, ועוד, ורומם את רוח אנ"ש בנפתולי דרכיהם. היה זה לגביו מהלך שהתבקש מאליו.

דומה כי הרבי שהסתיר את דרכיו מעיני הציבור - גילה את נתיבותיו לעיני מספר חסידים שהתמסרו לכל עניניו בקבלת עול, וראו בעול הכבד שהרבי נושא עבור הכלל, והטו את שכמם לעזרה. עבור ר' שלום מענדל הרבי נחשב שכזה בלא שום התלבטות כבר מי' שבט תש"י, במהלך השנה העביר את כל ה'פדיון נפש' לרבי, ומחודש אלול תש"י החל לכתוב לרבי בתואר "כ"ק הרמ"ש". ופעל כחסיד וותיק כדי לקיים את הוראותיו, כדלהלן.

לקראת יום ההילולא הראשון - י' שבט תשי"א, נשלח 'כתב התקשרות' שערך ר' שניאור זלמן בוטמן ששהה בפריז, ועליו חתמו כל אנ"ש השוהים באירלנד. כתב ההתקשרות נשלח לרבי בין ריבוי כתיבי ההתקשרות שנשלחו מרחבי העולם.

לאחר י' שבט תשי"א נתבשר ר' שלום מענדל מהמזכירות כי הרבי הואיל לקבל על עצמו את הנשיאות באופן רשמי. הודעה זו באה אליו מתוכן מכתב המזכירות שנכתב על גבי הבלאנק הזמני של הרבי שעדיין לא עוצב:

"הפ"נ שלו מיום יו"ד שבט, הילולא של כ"ק אדמו"ר נבג"מ זי"ע, נתקבל. אדמו"ר זצוקלה"ה ונצטויתי להודיע לכ' ונצטויתי להודיע לכ' "

כי כ"ק אדמו"ר שליט"א יקרא הפ"נ בימים הקרובים על ציון כ"ק אדמו"ר זי"ע".

מכאן ואילך ר' שלום מענדל ביטל עצמו לגמרי, ביתר שאת, לכל עניניו הקדושים של הרבי.

'מרכז לעניני חינוך' סניף אירלנד

ר' שלום מענדל נרתם עוד מראשית שהותו במקום לקידום עניניו של הרבי, למרות הקשיים שנוצרו מצד הרקע של חברי הקהילה באירלנד, שלא היו קרובים לרוח החסידות. ר' שלום מענדל פעל עליהם לומר בכל יום את שיעור התהילים היומי לאחר התפילה, בי"ב תמוז למדו את המאמר 'וקבל היהודים' ברבים, לאחר חודש תשרי החל ללמד תניא ברבים, לקראת י' שבט למדו משניות לרגל היאר-צייט הראשון, ור' שלום מענדל עצמו עמד ש"צ ולמד ברבים את המאמר 'באתי לגני'. לפי בקשת הרבי לדבר בפני בני הנוער - ביקש מהרב ישראל יעקובאוויטש לקרא בפני הבחורים המשתתפים בשיעורו את התולדות של אדמו"ר הריי"צ, ודברים הנוגעים לפעולותיו.

מלבד המסרים הכלליים והקונטרסים שנתבקש מהרבי להעביר לקהל, נתבקש גם לעסוק בפרטיות בעניני הרבי ולפתח את מוסדותיו - במדינת אירלנד. במכתבו מערב ר"ח תמוז תש"י ביקש הרבי ממספר אנשים מאנ"ש לעסוק בייסוד סניפי ה'מרכז לעניני חינוך' באירלנד. בתחילת חודש אלול התקבל מכתב מהרב חדקוב בו הוא מתעניין על הנעשה:

"בטח קיבל מכתב כ"ק הרמ"ש שליט"א מערב ראש חודש תמוז, בו עורר את כת"ר [כבוד תורתו] שי' בדבר גודל ההכרח, החובה, והזכות לייסד ועד משותף למל"ח [מרכז לעניני חינוך] מחנה [ישראל] וקה"ת, ועד אשר יקח על עצמו להמציא באופן תדירי חלק מסויים מההוצאות בעד מקצועות עבודה אלה אשר כ"ק אדמו"ר הכ"מ הי' נושא על כתפיו באופן פרטי ואישי".

בהמשך מבקש לציין את שמות חברי הוועד, ושמות המנדבים. על אף הקשיים שנתהוו מרוח אנשי המקום ה'ייקים', החל לעסוק בקיום בקשתו של הרבי לחזק את מוסדותיו, כשעל כך הוא מדווח מזמן לזמן. מחודש

שבט תשי"א החל להזמין כחמישים עותקים מחוברות ה'שמועסן' (גירסתה המקורית של ה'שיחות לנוער') באנגלית כדי למכרם. בהמשך קיבל 'שמועסן' באידיש.

גם על בקשת הרבי לייסד סניף של ה'מרכז', לא פסח - לאחר כמה חודשים בהם מצא את האנשים המתאימים, מדווח הרבי על האסיפה הראשונה שנערכה ביניהם:

"באסיפה השתתפו מר לעוו, המורה הראשי של התלמוד תורה בדובלין. מר אהרן יודייקין מורה בת"ת. מר סגל חזן בית הכנסת. והשו"ב שלום מענדל קלמנסון".

באסיפה נידונו הנחיצות בחיזוק בני הנוער בחינוך הכשר ובשבח החומר היוצא על ידי ה'מרכז', המוגש בצורה מכובדת, ברמה גבוהה עם תוכן רב,

מושך את לב הצעירים ומביאה תועלת מרובה - והגיעו למסקנה אשר -

"וכל מי אשר נגע יראת ה' בלבו מוטל עליו החוב לעמוד לעזר ה'מרכז' לעניני חינוך' בגוף ובממון, ל ה ש ת ד ל ב ה פ צ ת הספרים הנ"ל בכל חוגי הנוער".

ה'ר' שג"ט תשי"א פוקלן

כיצור בקיזים (פניטי-ט) והסיפה שבתק"מה
אוריזום ה' כ"ד שג"ט, אשר זה בשנת ה'פ"ו:

מר ג'רו, מוכה פצאמי פת"ר בדולזין
מר אהרן עב"קין, מוכה בת"ת בדולזין
מר סגל, חזן דיה"ק"פ גניעו"ל קט"ו בדולזין

והש"ד שלום מנדל קלמנסון

סדר היום של האסיפה ה' דבון הדבר ~~הפ"ו~~ הפ"ו ה'ש"ד

ש"ל קלמנסון, היוצא ^{קלמנסון} ~~ה'ש"ד~~ עם "הארכיז חזניני חינוך"
"והחני ישנא"ל ה'מ'ת'ה'י'ה' ל'ו' ב'ק' אפ"ו"כ ש'יט"א ג'ז'קאוויטש
ה'ד'ק'ק'ל'ן נ.י. אשר מ'ט'ר ה'א'נ'כ'ז'ה'ש'ג'ר' ד'ה'ט'ר' מ'צ'ד

המינוך הכשר וכו' (מגדואר, "ההסקיורה קצרה" המצורפת
רצה) ואחר המחיקות ה'ג.ח.ח. הוא: "מרכיב ספריים וינתנים",
ה'פ'ז'י'א' ח'ז'ר' ד'שפ'ור: ח'ה'ק', אפ"יש אנצ'יות, ספריים ח'ז'ר' ה'נ'צ'ו'ני'ם,
י'ח'ת'י'ם וספ"י ח'י'ט'ב וכו' (מ'ג'ז'וא'ר ה'פ'ק'ט'א'ז'ג "ק'ה'ר").

ז'ר' כ'ש'ר'ה' ש'ה'מ'ח' ש'ל'ח כ'ש'ד'י'ם ק'צ'מ'א', "ט'א'ק'ס' ע'ג'
ט'ח'ס" "ו'ש'ו'י'ס'ן" ה'ט' ח'ד'ש' ע'ד'ו'ר ה'ע'ל'ב' ד'ב'ד'ול'ז'ין,

ח'ז'ו' ג'ה'צ'י'י'ני'ם א'ש'ר' כ'ז'ו' ק'ק'ל' ה'ה'פ'ד'כ'י'ם ה'נ'פ'ס'י'ם ה'ט'
ש'ז'י'ם כ'ז'ו'ן א'ח'י'ם, כ'י' ה'מ'ה' ח'א'י'ם ח'ת'ן ר'ז' ו'כ'ת'ו'ד'י'ם ח'ז'מ'ן

ק'ר' ו'ז'א'פ'ן ה'מ'א'י'ק' א'ר' ח'ד' ה'ק'ו'א', ז'ר'ה' מ'ר'א'ה' א'ר' ח'ז'ר'ג'
ה'מ'א'ח'ת' ש'כ'ח' ח'ה'י'ת' מ'ה'פ'צ'ר' ד'ג'ז'י'ם ה'נ'פ'ד'כ'י'ם ה'ט'ל' ה'י'ן
ה'ע'ל'ב'י', ו'ט' מ'י' א'ש'ר' נ'ג'ד' ו'כ'א'ר' ה'י' ח'ז'ר'ו' ו'מ'כ'י'ר' ה'וא' ח'ז'ו'ק'
ה'ח'י'ו'י'

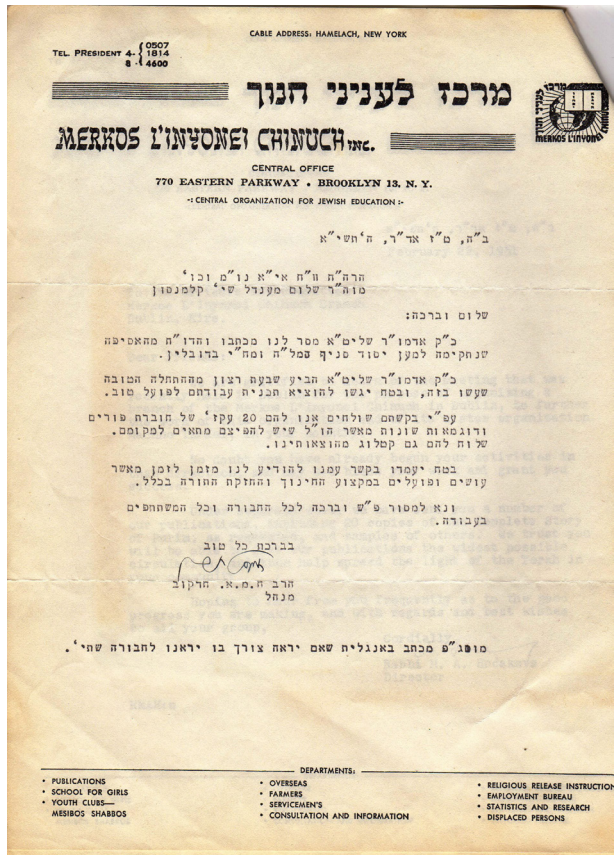
ולזה החליטו להקים וועד שיעמוד בקשר תמידי עם המרכז, ולהקים במקום 'קרן אמצעים' הנצרך לעבודה קדושה זו.

לבסוף מודיעים שכשתתקבל תשובה מה'מרכז' יגשו אל העבודה בפועל. מכתב דו"ח הנ"ל שנשלח לרבי, נשלח חזרה על ידי הרבי מהודק לדף שתוכנו 'סקירה קצרה על המרכז לעניני חינוך' (הנדפס בסוף הסדורים), ואליהם נוספו שני מכתבים מהרב חדקוב אשר אחד מהם ממוען עבור ר' שלום מענדל, בו הוא כותב אשר הרבי מסר את המכתב לשולחו:

"וכ"ק אדמו"ר שליט"א הביע שביעות רצון מההתחלה הטובה שעשו בזה, ובטח יגשו להוציא תכנית עבודתם לפועל טוב".

בהמשך מודיע על חוברות, ספרים וקטלוג ששלח להם על מנת להפיצם. ומבקש להמשיך לדווח על הנעשה. ולזה מצרף מכתב באנגלית הממוען ל"חברי וועד המרכז לעניני חינוך, דובלין" בו הוא חוזר ומביע שביעות רצון מעבודתם, ומברכם בתוכן הדברים שנכתבו במכתב הראשון.

בחודשים הבאים המשיכו להתקיים אסיפות בין חברי הוועד שדווחו לרבי. בעקבות כך החלו להזמין כמאה עותקי 'שמועסן' באידיש ובאנגלית, ולמכרם

במחיר מסובסד. כן הזמינו מספר עותקים מספרי קה"ת המתאימים לנוער. את הכסף ר' שלום מענדל שלח לרבי דרך ה'לשכה'.

לפי אופיים של בני הקהילה היהודית האירלנדית הוקשה עליו לקבץ כסף כתרומה עבור ה'מרכז' וכל שהצליח היה למכור ספרים וחבורות, על כך מתבטא באחד מהמכתבים:

"דברתי עמהם אודות הצעת כ"ק לבא לעזר המ.ל.ח. בסך מסויים. כשמדברים אודות עניני ממון כולם נסוגים אחור, אבל אראה אי"ה מה שיהיה ביכולת לעשות".

הרבי רווה נחת מפעולותיו והראה לו זאת באמצעות הוספות שורות אחדות בשולי גליוני המכתבים כלליים בכתב יד. במכתב כללי מז' אדר ב' מוסיף הרבי בכתב ידו הקדושה:

"מכתבו מ"ט שבט וכן השני עם הפרטי כל מהאסיפה – נתקבל, ות"ח על כתבו עד"ז. ובוודאי יכתוב גם להבא מהתעסקותם בהחזקת היהדות בכלל ובהפצת המעינות בפרט".

ב'מכתב כללי' שנשלח ביום י"א ניסן כהכנה לחג הפסח, ביקש הרבי שכל אחד ינצל את השפעתו על סביבתו בעניני תורה ומצוות. המכתב מיוסד על דברי אדמו"ר הריי"צ שבאים בו בהדגשה:

"אז עס געפינט זיך אין אשטאט א יונגעראמן א בן תורה, דארף זיך דארטן דערהערן אז עס איז דא א איד אין שטאט ... איר דארפט נעמען די יונגט אין אייערע הענט. [כשנמצא אברך בן תורה בעיר – צריך שיהיה שם חדור וניכר שישנו יהודי בעיר. עליכם לקחת את הצעירים בידיכם]"

בשולי המכתב הוסיף הרבי בכתב ידו הקדושה: "לכאורה, כדאי לעורר את כל חברי ועד החינוך במחנו, ע"ד האמור במכתבי זה".

מספר מכתבים המאשרים את פעולותיו ואת משלוחי הספרים נכתבו בידי המזכירות. באחד הדוחות ר' שלום מענדל מודיע על ההחלטה להזמין מאה חבורות 'שמועסן' בכל חודש, ועוד ספרי קודש שונים. כן מודיע על סבסוד החבורות שנעשה בחלקו בידי חברת 'תפארת בחורים' שפעלה בדובלין, וחלקו על ידי "קרן מנדבים" שהוקם על ידו. בהמשך מתאר כיצד הוטבו הספרים

שנשלחו בעיני המורים, והרב הראשי. ורק שהקשה על הנאמר בספר 'אור פיפל' שבני ישראל עברו בים התיכון, ועל זה העיר כי הידוע אשר ים סוף הוא הנקרא 'ים האדום' ולא ים התיכון.

תשובת המזכיר ר' אליהו קווינט שבפשטות נכתבה או עכ"פ עברה את הגהתו של הרבי - לא איחרה לבוא:

"א. לוטה פה אינו [מצורף פה מספר הזמנה] על הספרים אשר שלחנו לו.

ב. מזה יראה ששלחנו עוד לפני חודש במקום 50 טאקס, מאה טאקס [חוברות] ובטח יגדיל בעז"ה את המספר על להבא.

ג. על שאלתו כמה נחשוב לו את ה[ספר] 'אור פיפל'. . נוזיל בשבילם 30 % ...

ד. על שאלת הטשיף ראביי אודות הים סוף וים התיכון יענו לו במכתב מיוחד.

ה. אודות הארבעה פונט ששלח ע"י הלשכה. . דברתי עם הרב גאראדעצקי שי' ואמר כי מסתמא יש אצלו הכסף ויתן לנו.

ו. שמחנו מאוד מכל הדברים שעשה לטובת החזקת בחנוך הכשר ובטח יעלה בזה למעלה ולמעלה, ויוסיף אומץ בזה והשם יצליח דרכו. בברכת כט"ס. הרב א. קווינט מזכיר".

שאר משלוחי הספרים צוינו במכתבים נוספים שנשלחו מהמזכירות עליהם חתום הרב קווינט.

כחיוזק לתפקידו בוועד סניף ה'מרכז לעניני חינוך' הורה לו הרבי במברק לערוך התוועדות בפורים תשי"א ובשבת הסמוכה בנוגע לחינוך ביראת שמים:

"רבי קלמנסון. . דובלין – בבקשה להתוועד בפורים וגם בשבת בהתעוררות מיוחדת להעבודה בחינוך ביראת שמים בברכת פורים שמח = מנחם שניאורסאהן".

מברק נוסף נתקבל בסיון תשי"א בו מורה שוב הרבי לערוך התוועדות חסידים לרגל חג השבועות:

”רבי קלמנסון . . דובלין. ברכת קבלת התורה בשמחה ובפנימיות ובטח

יערכו התוועדות חסידים = מנחם שניאורסאהן”.

הפעילות היתה בעיצומה, הרבי שלח לר' שלום מענדל עידודים רבים ודחק דרכו בענין פיתוח הפעולות שנעשו בדובלין. ר' שלום מענדל שימש שם כצינורו של הרבי הן בעניני אנ"ש בכללות, והן בעניני פעולותיו הקשורות בהפצת המעיינות. הרבי שאך החל את נשיאותו מצא בו כבר חייל מוכן לפעולה בקבלת עול וביטול גמור. בינתיים המשפחה גם כן התרחבה, ולבת הבכורה בילא רישא שנולדה בצרפת הצטרפה בי' אייר אחותה רבקה שנולדה בדובלין.

לקראת סוף שנת תשי"א נתן בו העול הכבד שנשא על שכמו כבר מהשנים הקודמות את אותותיו, ר' שלום מענדל החל לחוש ברע. לאחר מספר בדיקות כלליות באו הרופאים למסקנא כי המיחושים והלחצים בלבו וכיו"ב נובעים מעודף לחץ עבודה שנטל על עצמו, ואחריות כבדה שנטל על שכמו בשנים שקדמו לה. בעיקר פעלו עליו המתחים ששררו בין שוחטי אנ"ש, לפועלי המשחטות הנוכרים - שטענו כי השוחטים מאנ"ש מכבידים עליהם בהידורים שונים, מה שלא נעשה בידי שוחטים מחוגים אחרים ונהגו בגסות עם צוות השוחטים החסידי.

הרופאים הורו לו ליטול חופש מעבודתו, בו בזמן אף זוגתו מרת בתיה קלמנסון שהיתה אך אחר לידתה השניה הרגישה כי המגורים בסמיכות להוריה המתגוררים בפריז יקלו עליה במאוד.

בני הזוג קלמנסון שטחו את הצדדים לפני הרבי. הרבי מצדו דאג לו בצורה יוצאת מן הכלל שהיה בו כעין הכרת טובה על כל פעולותיו.

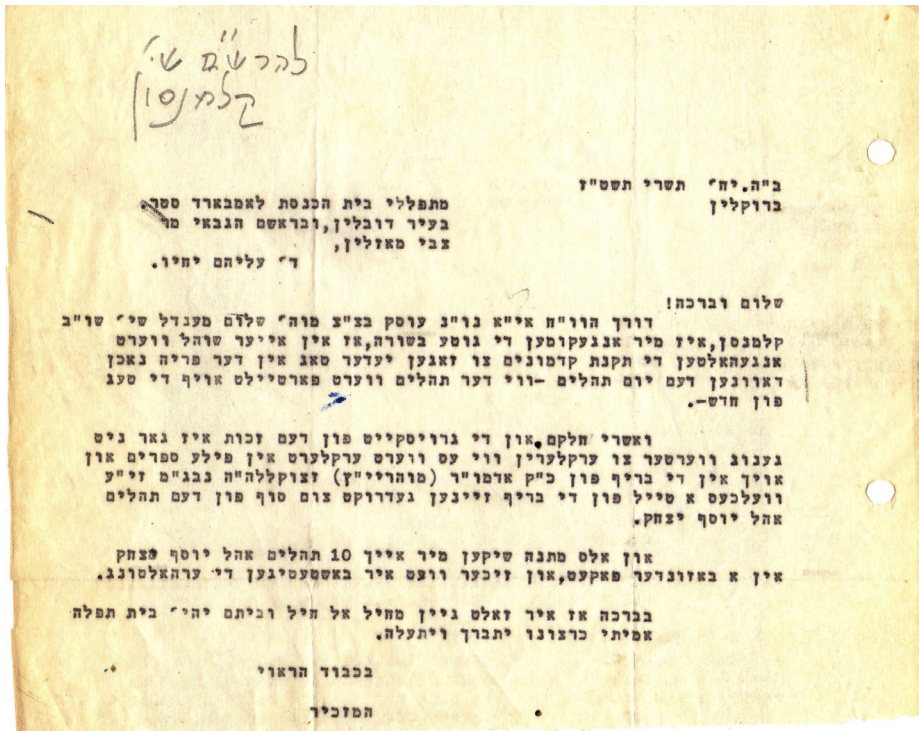
בשני מכתבים ששלח הרבי מתייחס לשאלתם - באחד, מורה על ייעוץ עם רופאים וידידיו מאנ"ש אודות ספיקותיו באם לעזוב את דובלין. ובשני, הממוען למרת קלמנסון, מאשר הרבי את ההחלטה לעבור לפריז, ומעניק את ברכתו הקדושה.

הרבי לא הסתפק בכך ושלח מכתב מיוחד אל הרבנים המכהנים בדובלין - הרב הראשי הר"ר ישראל יעקובאוויטש, והדיין הר"ר זלמן יוסף אלוני - אודות ר' שלום מענדל:

"בהזדמנות זו הנני להביע תודתי העמוקה בעד מה שסייעו להרהר"ח וכו' הרש"מ שי' קלמנסון הן בהסתדרותו הפרטית עד עתה, וכן בהשתתפותו בעסקנותם הציבורית במחנם הט', אשר רבות כתב לי מעזרתם לו במקרים שונים".

בהמשך מכתבו מחדד הרבי נקודה מהנאמר בהתוועדות שבת נחמו - בביאור החילוק בין דרכו של 'נחום איש גמזו' שראה בכל דבר את הטוב, והיה אומר 'גם זו לטובה'. לר' עקיבא שהבין שמכל דבר ייצא טוב, והיה אומר 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד'.

ר' שלום מענדל אכן עבר לפריז, בתקופה זו אף היגרו שאר השוחטים לפריז, שם שימש כשוחט, מוהל ועסקן ציבורי במשך השנים הבאות, אך השפעתו החסידית על הקהילה המקומית באירלנד נמשכה זמן רב. מספר שנים לאחר שכל השו"ב"ם מאנ"ש כבר עזבו את מדינת אירלנד ושובו לצרפת - הודיעו לר' שלום מענדל מהקהילה היהודית באירלנד כי הם עדיין אוחזים במנהג שהונהג על ידו, לומר בכל יום את שיעור התהילים לאחר התפילה לפי בקשת הרבי

הריי"צ. ר' שלום מענדל, כרגיל, בישר לרבי את הבשורה. הרבי שלח לקהילה היהודית באירלנד בח"י תשרי תשט"ז מכתב עידור וברכה, ואת העתקו שלח הרבי לר' שלום מענדל כשהוא מוסיף מעל המכתב בכי"ק באותיות מרובעות "להרש"ם שי' קלמנסון" (בתרגום חפשי מאידיש לעברית):

"באמצעות הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה שלום מענדל שי' שו"ב קלמנסן, הגיעה אלי הבשורה הטובה, אשר בבית הכנסת שלכם מחזיקים [מקיימים] את תקנת הקדמונים לומר בכל יום בבוקר לאחר התפילה את ה'יום תהילים' – כפי שהתהילים נחלק לימי החודש. ואשרי חלקם, ואת גודל הזכות אין די במילים להבהיר, וכפי שמבואר בספרים רבים, וגם במכתביו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שחלקם מודפסים בסוף תהילים 'אהל יוסף יצחק'. וכמתנה אנו שולחים לכם 10 תהילים 'אהל יוסף יצחק' בחבילה נפרדת. ובוודאי תאשרו את קבלתם..".

חן חן על השתתפותכם בשמחתנו
כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה

שמואל והינדא דייטש

